ΨΗΦΙΔΕΣ
της Πάτρας

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: **ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΟΡΤΖΑΚΗ**

14-15 Νοεμβρίου 2026

Καθιστική διαμαρτυρία στη γωνία Κορίνθου και Αράτου κατά την κατάληψη του Νοεμβρίου 1973. Φωτ.: Αρχείο Β. Ζαφειρόπουλου. Πηγή: https://afkp.upatras.gr/

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1973

ΜΕΓΑΛΗ ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΣΕ ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Το Φοιτητικό Κίνημα, που τόσο μας λείπει σήμερα, υπήρξε μια σημαντική παράμετρος των πολιτικών εξελίξεων στην Ελλάδα του 20ού αιώνα. Αν περιοριστούμε στην περίοδο από την κατοχή ως τη μεταπολίτευση, θα αναφερθούμε αρχικά σε αυτό που αναπτύσσεται στα χρόνια της αντίστασης, μέσα από τις γραμμές της ΕΠΟΝ κυρίως.

Ακολουθεί το μεγάλο φοιτητικό κίνημα της δεκαετίας του ‘60 για το άρθρο 114 του Συντάγματος, την υπεράσπιση της δημοκρατίας και το διαχρονικό «αίτημα 15%» για την παιδεία, αλλά και το φοιτητικό κίνημα με κορύφωση τον Νοέμβρη του 1973. Το Αντιδικτατορικό Φοιτητικό Κίνημα αποτελεί την πιο σημαντική και μαζική αντίδραση κατά της δικτατορίας. Στην περίπτωση της Πάτρας τα γεγονότα έχουν ιδιαίτερο βάρος καθώς, τότε το πανεπιστήμιο της πόλης μετρούσε λίγα μόλις χρόνια λειτουργίας. Οι μαρτυρίες και οι απόψεις που καταγράφονται στα δύο βιβλία που ξεφυλλίζουμε σήμερα αποδεικνύει ότι παρά τη μικρή ιστορία και τα λίγα τμήματα του Πανεπιστημίου, όσα συνέβησαν στην Πάτρα άφησαν ένα ανεξίτηλο αποτύπωμα στους πρωταγωνιστές και τους συμμετέχοντες.

Στο βιβλίο «Νοέμβρης 73… Πάτρα» (2022) ένας από τους πρωταγωνιστές των φοιτητικών κινητοποιήσεων ο Κώστας Βογιατζής, εξιστορεί τα γεγονότα τα οποία, αρχής γενομένης από τον Απρίλιο του 1972, ανεβάζουν συνεχώς το πολιτικό επίπεδο του Αντιδικτατορικού Φοιτητικού Κινήματος Πάτρας μέχρι την κορύφωση του Νοέμβρη ’73.

Μια διαφορετική καταγραφή των γεγονότων αποτελεί το βιβλίο της Μαρίας Κατσιγιάννη «Λες να ρίξουμε τη χούντα;» (2021). Αποτέλεσμα επεξεργασίας διδακτορικής διατριβής, το βιβλίο δεν διαβάζεται απλώς ως μία καθαρή ιστοριογραφική καταγραφή. Ασχολείται περισσότερο με το πώς μπορούμε να ξαναδούμε τα ιστορικά γεγονότα μέσω της μελέτης των προφορικών μαρτυριών και των γραπτών τεκμηρίων. Στο πλαίσιο ενός συνεχούς κοινωνικού αναστοχασμού επανεξετάζεται ο ρόλος της εξέγερσης του Πολυτεχνείου στις εξελίξεις εκείνης της περιόδου, μελετάται η δράση του Αντιδικτατορικού Φοιτητικού Κινήματος της Πάτρας ως κοινωνικό κίνημα και σκιαγραφείται το κλίμα και οι ειδικές συνθήκες που επικρατούσαν στην πόλη την περίοδο 1967-1974.

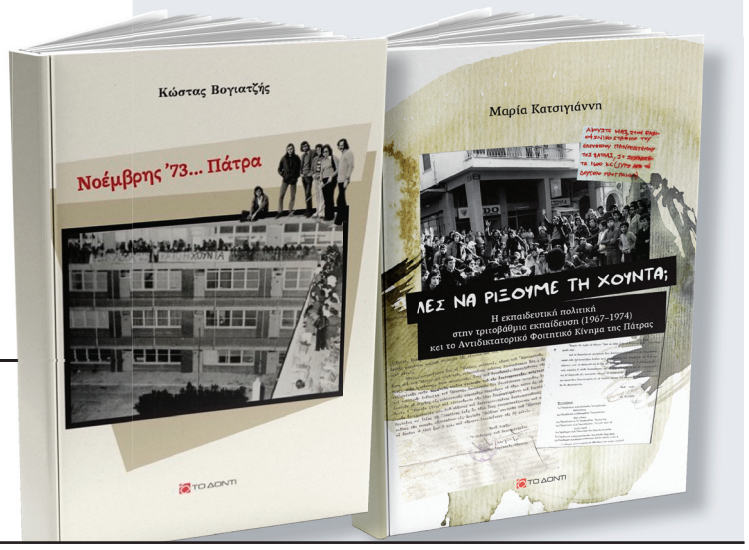
Κάθε απόσπασμα συνοδεύεται από τα αρχικά του/της συγγραφέα και το όνομα του προσώπου που κατέθεσε τη μαρτυρία, εφόσον αναφέρεται ξεχωριστά στο βιβλίο.

Τι είναι οι «Ψηφίδες της Πάτρας»

ΠΡΩΤΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΣΗΜΕΡΑ για το νέο ένθετο της εφημερίδας «Πελοπόννησος». Με τον τίτλο «Ψηφίδες της Πάτρας», σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Το Δόντι», θα αναφερόμαστε σε πρόσωπα, επετείους, γεγονότα στενά δεμένα με την εξέλιξη της πόλης, έτσι όπως έχουν καταγραφεί στα βιβλία τοπικής ιστορίας που έχουν κυκλοφορήσει από «το Δόντι».

Ο στόχος είναι διπλός: Αφενός να φωτίσουμε μικρές και μεγάλες στιγμές από το πρόσφατο ή το απώτερο παρελθόν της Πάτρας και αφετέρου να δώσουμε μια δεύτερη ζωή σε βιβλία που μπορεί να έχουν κυκλοφορήσει εδώ και πολλά χρόνια ή και να έχουν εξαντληθεί, αλλά οι πληροφορίες και τα στοιχεία που περιέχουν δεν σταματούν να έχουν μια ιδιαίτερη αξία.

Η συνεργασία όμως με το «Δόντι» δεν θα περιοριστεί στο ένθετο που θα κυκλοφορεί κατά περιόδους με το φύλλο του σαββατοκύριακου. Με τον ίδιο τίτλο, η «Πελοπόννησος» και το «Δόντι» θα προχωρήσουν και σε άλλες κοινές δράσεις, όπως παραγωγή podcasts ή μικρών ντοκιμαντέρ, καθώς και στην έκδοση ειδικής σειράς βιβλίων που θα αξιοποιούν το πλούσιο αρχείο και των δύο φορέων.

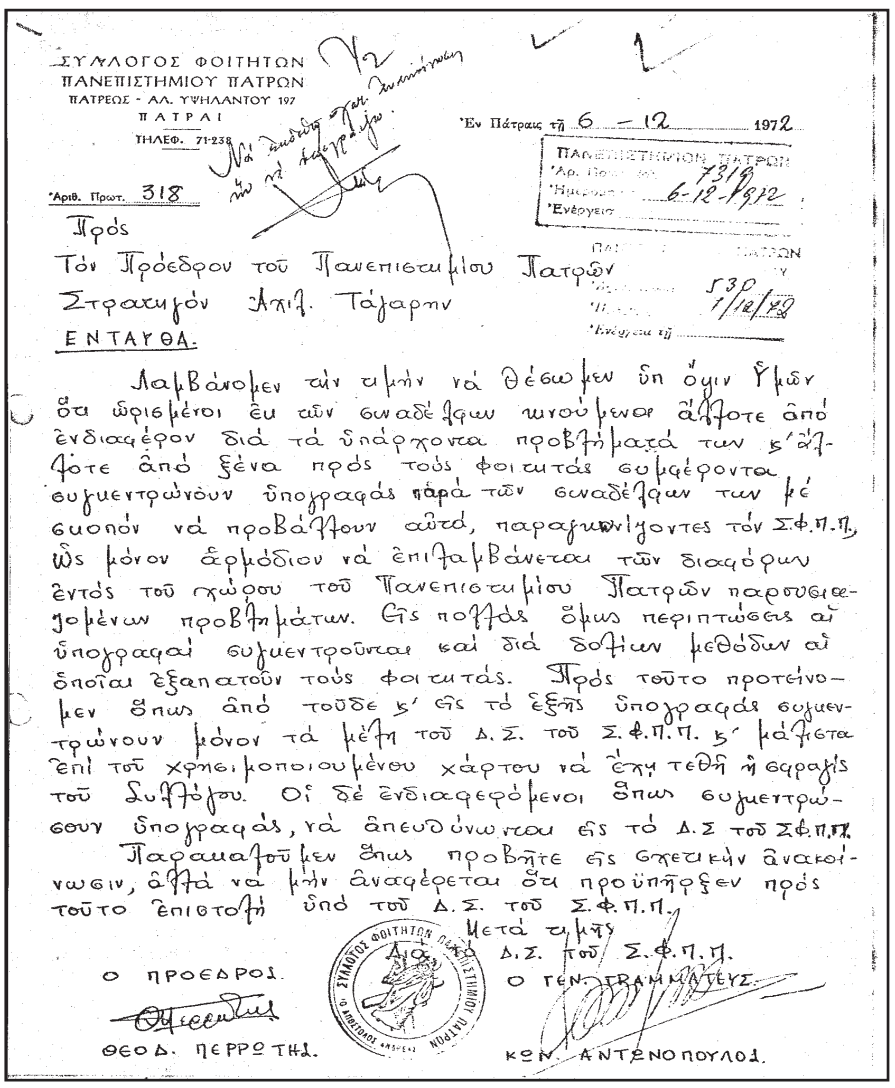
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ ΤΟ ΔΟΝΤΙ

1972

Η μάχη για τις φοιτητικές εκλογές είναι η αρχή

Το φθινόπωρο του 1972, η Χούντα μπροστά στην αυξανόμενη λαϊκή πίεση, επιχειρώντας να παρουσιάσει ένα δημοκρατικό προσωπείο, υποχρέωσε τους διορισμένους φοιτητικούς συλλόγους να προχωρήσουν στην διενέργεια φοιτητικών εκλογών. Το αίτημα για εκλογές διατυπώθηκε για πρώτη φορά την άνοιξη της ίδιας χρονιάς. Οι συλλήψεις που έγιναν την ίδια περίοδο για να κάμψουν τους δημοκρατικούς φοιτητές που τις ζητούσαν ήταν σημάδι ότι το καθεστώς αντιλαμβανόταν ότι μια εξέγερση υπέβοσκε και προσπαθούσε να την καταστείλει. Στις εκλογές, όπως αναμενόταν, υπήρξε εκτεταμένη νοθεία, έτσι ώστε να κυριαρχήσουν οι εκλεκτοί του καθεστώτος. Η διεκδίκηση των εκλογών και η αποκάλυψη της νοθείας στο Πανεπιστήμιο Πατρών ήταν από τα πρώτα σημάδια της σύγκρουσης που ερχόταν.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ
ΠΑΤΡΕΩΣ - ΑΛ. ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ 197
ΠΑΤΡΑΙ
ΤΗΛΕΦ. 71-238

Ἐν Πάτραις τῇ 6 - 12 1972

Ἀριθ. Πρωτ. 318

Πρός
Τὸν Πρόεδρον τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν
Στρατηγὸν Ἀντ. Τάγαρην

ΕΝΤΑΥΘΑ.

Λαμβάνομεν τὰν τιμὴν νὰ θέσωμεν ὑπ' ὄψιν Ὑμῶν ὅτι ὡρισμένοι ἐν τῶν συναδέλφων μυοῦμεναι ἄλλοτε ἀπὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ὑπάρχοντα προβλήματα των ἢ ἄλλοτε ἀπὸ ξένα πρὸς τοὺς φοιτητὰς συμφέροντα συμεντρώνουν ὑπογραφὰς πάρα τῶν συναδέλφων των μὲ σκοπὸν νὰ προβάλλουν αὐτά, παραγνωρίζοντες τὸν Σ.Φ.Π.Π. ὡς μόνον ἁρμόδιον νὰ ἐπιλαμβάνεται τῶν διαφόρων ἐντὸς τοῦ χώρου τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν παρουσιαζομένων προβλημάτων. Εἰς πολλὰς ὅμως περιπτώσεις αἱ ὑπογραφαὶ συμεντροῦνται καὶ διὰ δολίων μεθόδων αἱ ὁποῖαι ἐξαπατοῦν τοὺς φοιτητάς. Πρὸς τοῦτο προτείνομεν ὅπως ἀπὸ τοῦδε ἐν εἰς τὰ ἑξῆς ὑπογραφαὶ συμεντρώνουν μόνον τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. τοῦ Σ.Φ.Π.Π. ἐν μάλιστα ἐπὶ τοῦ χρησιμοποιουμένου χάρτου νὰ ἐκτυπωθῇ ἡ σφραγὶς τοῦ Συλλόγου. Οἱ δὲ ἐνδιαφερόμενοι ὅπως συμεντρώσουν ὑπογραφάς, νὰ ἀπευθύνωνται εἰς τὸ Δ.Σ τοῦ Σ.Φ.Π.Π.

Παραμαθοῦμεν ὅπως προβῆτε εἰς σχετικὴν ἀνακοίνωσιν, ἀλλὰ νὰ μὴν ἀναφέρεται ὅτι προϋπῆρξεν πρὸς τοῦτο ἐπιτοπὴ ὑπὸ τοῦ Δ.Σ. τοῦ Σ.Φ.Π.Π.

Μετὰ τιμῆς
Δι' Δ.Σ. τοῦ Σ.Φ.Π.Π.
Ο ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ.
ΚΩΝ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ.
ΘΕΟΔ. ΠΕΡΡΟΤΗΣ.

Εμπιστευτική επιστολή του χουντικού διοικητικού συμβουλίου του συλλόγου φοιτητών προς τον πρόεδρο Τάγαρη που αποτυπώνει τη δυσφορία του σχετικά με τη διαδικασία συλλογής υπογραφών και την καταφανή παραγκώνισή του από τους αντικαθεστωτικούς φοιτητές. Αρ. Πρωτ. Εξερχ.: 318/6-12-1972, Πηγή: Προσωπικό Αρχείο Γεωργίου Κατσιγιάννη

161 υπογραφές σε δύο μέρες

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι στην Πάτρα δεν υπήρχε πλέον στρατιωτικός νόμος μας ενθάρρυνε. Δεν ήξερα αν σωστά ή όχι. Το Πάσχα του ‘72 κανόνισα μια συνάντηση τεσσάρων παιδιών στο σπίτι της μητέρας μου στην Αθήνα. Θα οργανώναμε συλλογή υπογραφών με αίτημα τη διεξαγωγή εκλογών στο φοιτητικό σύλλογο του Πανεπιστημίου Πάτρας. Ο ένας ήταν από το Πολυτεχνείο της Αθήνας και μας εξήγησε τα νομικά-διαδικαστικά της ενέργειας. Υπήρχε το προηγούμενο της Νομικής της Αθήνας και άλλων σχολών.

Κατεβαίνοντας στην Πάτρα εγώ και τρεις φίλοι μου απευθυνθήκαμε σε δικηγόρο (Γιάννης Βελόπουλος) που συνέταξε το νομικό κείμενο κάτω από το οποίο θα έμπαιναν οι υπογραφές. Ήταν τόλμημα η επιλογή του δικηγόρου γιατί ήταν γνωστός αριστερός. Μας ένοιαζε όμως να γίνει σωστή δουλειά. Να μην υπάρξει καμιά αμφισβήτηση στις διαδικασίες που πραγματοποιούσαμε. Μια Πέμπτη μεσημέρι (27-4-1972) άρχισε η συγκέντρωση των υπογραφών. Ως το βραδάκι πήγαινε πολύ καλά. Ήμουν ευχαριστημένος και έκανα το μπάνιο μου. Οι φίλοι μου ήταν πολύ ευχαριστημένοι. Ξαφνικά μιλούσαμε με πολιτικούς όρους. Επιτέλους κάναμε κάποια πολιτική πράξη.

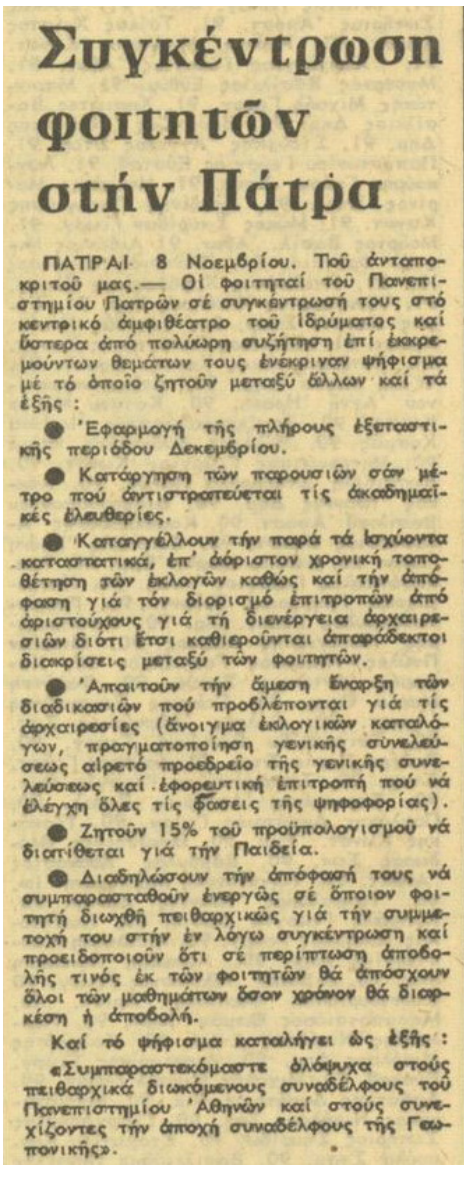
Την άλλη μέρα υπήρχε προγραμματισμένη επίσκεψη του εργαστηρίου Αστρονομίας στα Αστεροσκοπεία στην Αθήνα. Αφορούσε φοιτητές του Μαθηματικού τμήματος και έπρεπε να συμμετάσχω. Καθώς ήμουν γνωστός στην Ασφάλεια ήταν μια καλή αφορμή για να λείπω από την Πάτρα.

«Την είχαμε “σκίσει” τη Νομική!»

Γύρισα το Σάββατο το βράδυ από Αθήνα και τα παιδιά μου είπαν ότι είχαν μαζευτεί 161 υπογραφές κάτω από το κείμενο. Τώρα πια το είχε παραλάβει δικαστικός κλητήρας για να το επιδώσει την Τρίτη στο διορισμένο από τη δικτατορία Διοικητικό Συμβούλιο (τη Δευτέρα ήταν Πρωτομαγιά). Θρίαμβος, την είχαμε «σκίσει» τη Νομική! Δεν οργανώναμε εκλογές. Επιχειρούσαμε να τις προκαλέσουμε. Απέναντί μας είχαμε την Ασφάλεια. Ήταν η Ασφάλεια της Αστυνομίας.

Η Πάτρα μαζί με Αθήνα, Πειραιά, Κέρκυρα είχε Αστυνομία, όχι Χωροφυλακή. Σε όλες τις κινήσεις μας προς το δικηγόρο και τα σχετικά μας παρακολουθούσαν ασφαλίτες και το ξέραμε. Είχαμε πλήρη επίγνωση ότι αυτό ήταν μέρος του παιχνιδιού. Όπως μέρος του παιχνιδιού ήταν και η σύλληψη μας την άλλη μέρα (Κυριακή 30/4) στις 12 το μεσημέρι στο σπίτι μου. Με άφησαν τελευταίο στις 10 το βράδυ. Οι τέσσερις πρώτες υπογραφές του κειμένου (η δική μου ήταν η πρώτη) ήμασταν οι συλληφθέντες, Βογιατζής Κώστας, Δημητριάδης Δημήτρης, Μιχολός Βασίλης, Μωραΐτης Γιώργος.

(Κ.Β.)

Συγκέντρωση φοιτητῶν στήν Πάτρα

ΠΑΤΡΑΙ 8 Νοεμβρίου. Τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας.— Οἱ φοιτηταί τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν σέ συγκέντρωσή τους στό κεντρικό ἀμφιθέατρο τοῦ ἱδρύματος καί ὕστερα ἀπό πολύωρη συζήτηση ἐπί ἐκκρεμούντων θεμάτων τους ἐνέκριναν ψήφισμα μέ τό ὁποῖο ζητοῦν μεταξύ ἄλλων καί τά ἑξῆς :

● Ἐφαρμογή τῆς πλήρους ἐξεταστικῆς περιόδου Δεκεμβρίου.

● Κατάργηση τῶν παρουσιῶν σάν μέτρο πού ἀντιστρατεύεται τίς ἀκαδημαϊκές ἐλευθερίες.

● Καταγγέλλουν τήν παρά τά ἰσχύοντα καταστατικά, ἐπ' ἀόριστον χρονική τοποθέτηση τῶν ἐκλογῶν καθώς καί τήν ἀπόφαση γιά τόν διορισμό ἐπιτροπῶν ἀπό ἀριστούχους γιά τή διενέργεια ἀρχαιρεσιῶν διότι ἔτσι καθιεροῦνται ἀπαράδεκτοι διακρίσεις μεταξύ τῶν φοιτητῶν.

● Ἀπαιτοῦν τήν ἄμεση ἔναρξη τῶν διαδικασιῶν πού προβλέπονται γιά τίς ἀρχαιρεσίες (ἄνοιγμα ἐκλογικῶν καταλόγων, πραγματοποίηση γενικῆς συνελεύσεως αἱρετό προεδρεῖο τῆς γενικῆς συνελεύσεως καί ἐφορευτική ἐπιτροπή πού νά ἐλέγχη ὅλες τίς φάσεις τῆς ψηφοφορίας).

● Ζητοῦν 15% τοῦ προϋπολογισμοῦ νά διατίθεται γιά τήν Παιδεία.

● Διαδηλώσουν τήν ἀπόφασή τους νά συμπαρασταθοῦν ἐνεργῶς σέ ὁποιον φοιτητή διωχθῆ πειθαρχικῶς γιά τήν συμμετοχή του στήν ἐν λόγω συγκέντρωση καί προειδοποιοῦν ὅτι σέ περίπτωση ἀποβολῆς τινός ἐκ τῶν φοιτητῶν θά ἀπόσχουν ὅλοι τῶν μαθημάτων ὅσον χρόνον θά διαρκέση ἡ ἀποβολή.

Καί τό ψήφισμα καταλήγει ὡς ἑξῆς :

«Συμπαρασταινόμαστε ὁλόψυχα στούς πειθαρχικά διωκόμενους συναδέλφους τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί στούς συνεχίζοντες τήν ἀποχή συναδέλφους τῆς Γεωπονικῆς».

Ψήφισμα από τη συνέλευση της 8ης Νοεμβρίου 1973. Πηγή: Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, Εφημερίδα «Το Βήμα» 8/11/1973, Κωδ. Τεκμ.: 1018.01.00026

«Δεν θα αλλάζαμε τις συνήθειές μας»

ΓΥΡΙΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ και βρήκα τα άλλα παιδιά. Μας είχαν χτυπήσει και τους τέσσερις. Στα πέλματα των ποδιών. Φάλαγγα. Αυτό δεν μας εμπόδισε την επομένη να πάμε με αστικό λεωφορείο στο Ρίο, από κει με φέρυ στο Αντίρριο και με άλλο αστικό, στο κάστρο της Ναυπάκτου. Ήταν Πρωτομαγιά, όχι όμως εργατική αλλά των λουλουδιών. Σίγουρα οι άλλοι φοιτητές που ήταν εκεί πρόσεξαν κάποια δυσκολία στο βάδισμά μας. Είχαν καταλάβει. Όμως ήταν συνήθεια των φοιτητών να πηγαίνουν στο κάστρο της Ναυπάκτου την Πρωτομαγιά και την Καθαρή Δευτέρα. Δεν θα αλλάζαμε τις συνήθειες μας.

Η φάλαγγα της καρέκλας όπως τη λέγαμε γινόταν ως εξής: Σε πέταγαν κάτω στο πάτωμα και έβαζαν τα πόδια σου σε μία από τις γνωστές καρέκλες των καφενείων ώστε οι γάμπες να ακουμπάνε εκεί που κάθεται κανείς και τα πέλματα να εξέχουν στην πλάτη της καρέκλας. Έτσι είχαν τα πέλματα στη διάθεσή τους για να τα χτυπούν. Μας χτυπούσαν για να μάθουν πώς οργανώσαμε τη συλλογή υπογραφών και πού βρίσκονταν αντίγραφα του πρωτότυπου κειμένου με τις υπογραφές. Δεν μπορούσαν να φανταστούν ότι ο Δημήτρης είχε ξεβιδώσει τον καθρέπτη του μπάνιου είχε τοποθετήσει τα αντίγραφα πίσω του και τον είχε ξαναβιδώσει. Ακόμη περισσότερο ότι στη συνέχεια ο Βασίλης τα πήρε από κει και τα έβαλε σε σημείο που κανείς άλλος δεν ήξερε. Έτσι δεν έφτασαν στα χέρια τους αντίγραφα πριν από την Τρίτη. Επικεφαλής τους ήταν ο υπαστυνόμος Αδαμόπουλος, ο αρχιβασανιστής της Πάτρας, ο νούμερο 1 εχθρός και αντίπαλος μας. Η τακτική που κράτησα απέναντι στο ξύλο ήταν να παραδεχτώ στην αρχή ότι απλά υπέγραψα και στο τέλος ότι ήμουν από τους οργανωτές. Έτσι πέτυχα να κρύψω τις διασυνδέσεις με Αθήνα που θα τους δημιουργούσαν υπόνοιες για τυχόν σχέσεις με παράνομες οργανώσεις, παράνομα κόμματα κλπ. Η Ασφάλεια την Τρίτη συνέλαβε και άλλους 10-12 φοιτητές από αυτούς που είχαν υπογράψει, προσπαθώντας να τρομοκρατήσει. Εμείς όμως είχαμε κάνει κάποια σημαντικά βήματα σε μια προσπάθεια για φοιτητικό κίνημα στην πόλη. Γνωριστήκαμε με άλλα παιδιά που επιθυμούσαν αντιδικτατορική δραστηριοποίηση.

(Κ.Β.)

Ἐκδηλώσεις καὶ στήν Πάτρα

ΠΑΤΡΑ: Ὀκτακόσιοι, περίπου φοιτηταί συνεκεντρώθησαν χθὲς στὶς 2 μ.μ. στὸ παλαιὸ οἴκημα τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν, ποὺ στεγάζει τώρα τὸ ἀμφιθέατρο καὶ γραφεῖα ὡρισμένων καθηγητῶν καὶ μέχρις ἀργὰ τὸ βράδυ παρέμειναν ἐκεῖ, γιὰ συμπαράσταση πρὸς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Πολυτεχνείου.

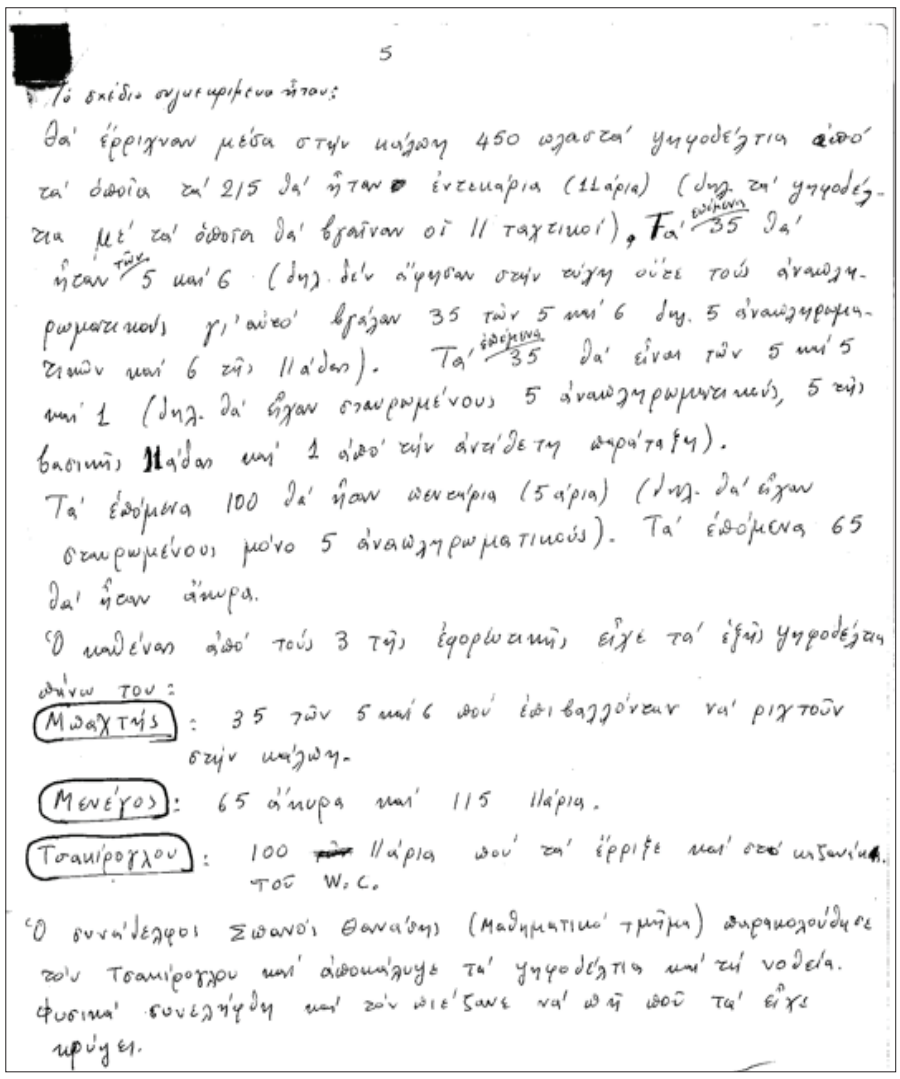
Οἱ φοιτηταὶ ἐκραύγαζαν διάφορα συνθήματα ὅπως: «Κάτω ἡ Χούντα», «Λαὲ μπορεῖς», «Ἑλλὰς Ἑλλήνων φυλακισμένων» καὶ ἐτραγουδοῦσαν ἕνα αὐτοσχέδιο τραγούδι:

«Ὅλοι θὰ ζήσουμε, ἐμεῖς στὴ φυλακή, ἐσεῖς στὴν ἐξουσία.
Ἐμᾶς μᾶς θέλει ὁ λαός, ἐσᾶς σᾶς θέλει ἡ CIA».

Ἐπιτροπὲς φοιτητῶν βγῆκαν, χωρὶς νὰ τοὺς πειράξη ἡ ἀστυνομία καὶ ἐπρομηθεύθησαν τρόφιμα γι' αὐτοὺς ποὺ ἦταν μέσα.

Δημοσίευμα για την κατάληψη στην Πάτρα. Εφημερίδα «Απογευματινή» 16/11/1973, Πηγή: ΑΣΚΙ

Ονοματεπώνυμο	Ψήφοι
Περρωτής Γ. Θεόδωρος	332
Παπασταματίου Σπ. Νικ.	321
Παπαθωμάς Ι. Θωμάς	279
Αντζουλάκος Ι. Δημήτριος	275
Αντωνόπουλος Αλ. Κωνστ.	271
Δρόσος Χαρ. Ιωάννης	262
Νικολάου Ι. Μικαέλα-Αγγέλα	257
Σχοινάς Σωτ. Ιωάννης	257
Μπονάτσος Θ. Θεόδωρος	256
Μπαζιώτης Γ.	255
Μανιάτης Διον. Κων/νος	255
Παπαγεωργίου Δ. Κων/νος	157
Καραγιαννιώτης Α. Γεώργιος	150
Μίαρης Δ. Σταμ.	150
Δαφίλης Ι. Στυλιανός	144
Μάτος Κ. Δημήτριος	143
Πολίτης Α. Δημήτριος	119
Σταθόπουλος Γ. Ευάγγ.	99
Βεργίδης Κ. Δημήτριος	94
Γκότσης Π. Ηρακλής	91
Χαζηράκης Π. Ιωάννης	91
Δασκαλάκης Εμμ. Στυλιανός	90
Καρβουντζή Π. Ελένη	90
Σφακιανάκης Ζαχ. Μηνάς	88
Κίσσας Δ. Γεώργιος	83
Χαρμάνης Σπ. Αθανάσιος	82
Λάζαρης Κ. Αθανάσιος	80
Ζερβός Κ. Νικ.	75
Τσαβδάρογλου Χαρ. Νικ.	75
Ιατρού Αντ. Γρηγόριος	63
Λύρας Δ. Ιωάννης	31

5

Το σχέδιο συμπληρώνω ήτανε:

Θα έρριχναν μέσα στην αίθουσα 450 φοιτητές από τους οποίους τους 2/5 θα ήταν εντεκάρια (11άρια) (δηλ. τα υποδείγματα με τα οποία θα βγαίναν οι 11 ταχτικοί), Τα εφεδρικά 35 θα ήταν τους 5 και 6 (δηλ. δεν άφηναν στην τύχη ούτε τους αναπληρωματικούς γι' αυτό βγάζαν 35 των 5 και 6 δηλ. 5 αναπληρωματικών και 6 της 11άδας). Τα εφεδρικά 35 θα είναι των 5 και 5 και 1 (δηλ. θα ήχαν σταυρωμένους 5 αναπληρωματικούς, 5 της βασικής 11άδας και 1 από την αντίδετη φορτσάτη).

Τα έξοδα 100 θα ήταν δεκάρια (5άρια) (δηλ. θα ήχαν σταυρωμένους μόνο 5 αναπληρωματικούς). Τα έξοδα 65 θα ήταν άπυρα.

Ο καθένας από τους 3 της εφορευτικής είχε τα έξοδα υποδείγματα μόνον του:

Μωαχτής: 35 των 5 και 6 που έφεραν να ριχτούν στην αίθουσα.

Μενέγος: 65 άπυρα και 115 11άρια.

Τσαμπρόγλου: 100 11άρια που τα έριξε και στο μαντήλι του W.C.

Ο συναδελφοι Σωκράτης Θανάσης (Μαθηματικό τμήμα) συμφωνούσαμε στο Τσαμπρόγλου και αθωώσαμε τα υποδείγματα και τη νοθεία. Φυσικά συνεψήφισε και ο Μενέγος που τα είχε φτιάξει.

Χειρόγραφο σημείωμα αποκάλυψης σχεδίου νοθείας. Πηγή: Προσωπικό Αρχείο Αλέξη Αλετρά

Το «κόλπο» της εξεταστικής αποκάλυψε τη νοθεία

ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ εκλογών οι φίλοι μου κι εγώ περάσαμε από το πανεπιστήμιο μόνο για μια στιγμή. Ψηφίσαμε (ούτε θυμάμαι τι) και φύγαμε. Ο χώρος ήταν γεμάτος ασφαλίτες. Την άλλη μέρα μάθαμε τι συνέβη. Δεν θα μπορούσε να το φανταστεί κανείς.

Οι εκλογές στο Πανεπιστήμιο της Πάτρας επρόκειτο να είναι οι μοναδικές στην Ελλάδα που αποκαλύφθηκε η νοθεία. Πλήρως. Όπως μάθαμε, όταν το βράδυ, μετά το τέλος της διαλογής των ψηφοδελτίων και την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων, με τα οποία δεν εκλέγονταν κανείς πλην των πιστών του καθεστώτος, ένας φοιτητής (ονόματι Θανάσης Σπανός) από τους πολλούς που ήταν εκεί ζήτησε να κάνει μία ερώτηση. Απηύθυνε την ερώτηση σε κάθε αρμόδιο συμπεριλαμβανομένου και του επικεφαλής των ασφαλιτών. «Μήπως κάποια ποσότητα ψηφοδελτίων βγήκε από την αίθουσα που γινόταν η εκλογική διαδικασία;» «Όχι βέβαια», του απάντησαν, «Τι είναι αυτά που λες;» «Τότε πώς εγώ βρήκα αυτά στις τουαλέτες;», είπε, δείχνοντας μια πλαστική σακούλα γεμάτη εγκυρότατα ψηφοδέλτια.

Μπορεί να φανταστεί κανείς τι επακολούθησε. Οι αντιδικτατορικοί φοιτητές που ήταν στον χώρο πανηγύριζαν για την αποκάλυψη και άρχισαν να συντάσσουν κείμενο που στάλθηκε στην Αθήνα και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ». Οι ασφαλίτες κατάκοποι από την ολοήμερη παραμονή τους στον χώρο του πανεπιστήμιου και καταπτοημένοι τούς έλεγαν να τελειώνουν με το γράψιμο για να φύγουν για τα σπίτια τους.

Εξηγώ περισσότερο τα πράγματα: Στο πανεπιστήμιο της Πάτρας υπήρχε ένα κόλπο αντιγραφής στις εξετάσεις. Ο ενδιαφερόμενος για αντιγραφή φοιτητής (δεν ήταν ακριβώς αντιγραφή) πήγαινε στις εξετάσεις μαζί με ένα φίλο του που δεν θα πέρναγε το μάθημα εκείνη τη φορά. Ο συνοδός έδινε λευκή κόλλα και έβγαινε έξω παίρνοντας μαζί του μία σφραγισμένη κόλλα των εξετάσεων και τα θέματα που είχαν τεθεί. Φίλοι και των δύο έξω πια, έλυναν τα θέματα τα έγραφαν στην έγκυρη κόλλα την οποία στη συνέχεια τοποθετούσαν πάνω στο καζανάκι τουαλέτας. Ήταν από κείνα τα παλιά που ήταν τοποθετημένα ψηλά. Στη ταινία «ο Νονός» με τον ίδιο τρόπο τοποθετούσαν το περίστροφο που θα έβρισκε ο γιος του «Νονού» για να σκοτώσει τους αντιπάλους της συμμορίας. Ο ενδιαφερόμενος φοιτητής που βρισκόταν στην αίθουσα των εξετάσεων ζητούσε άδεια να πάει τουαλέτα, έβρισκε την κόλλα στο καζανάκι, επέστρεφε στην αίθουσα παρέδιδε την κόλλα και είχε περάσει το μάθημα.

ΟΙ ΦΙΛΟΧΟΥΝΤΙΚΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ, ΓΝΩΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΙ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ, ΕΙΧΑΝ ΦΥΓΑΔΕΥΣΕΙ ΣΤΑ ΚΑΖΑΝΑΚΙΑ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΑ

Ο Θανάσης είχε μανία να ανακαλύψει τη νοθεία. Έψαχνε πολλή ώρα. Τελικά σκέφτηκε το κόλπο και άρχισε να ψάχνει στα καζανάκια. Αυτό ήταν. Οι φιλοχουντικοί φοιτητές γνώστες και αυτοί του κόλπου, είχαν φυγαδεύσει στα καζανάκια τα πραγματικά ψηφοδέλτια, έχοντάς τα αντικαταστήσει στην κάλπη από άλλα που είχαν ετοιμάσει την παραμονή των εκλογών με το φτιαχτό αποτέλεσμα που ήθελαν. Δεν κατάφεραν όμως την κρίσιμη στιγμή να απομακρύνουν έξω από τον χώρο του Πανεπιστημίου τα πραγματικά ψηφοδέλτια γι' αυτό αναγκάστηκαν να τα βάλουν στο καζανάκι κάποιας τουαλέτας. Το γεγονός πήρε δημοσιότητα στην Αθήνα. Η ανακάλυψη της νοθείας ήταν μεγάλη επιτυχία. Συνέβαλε στη δημιουργία κλίματος ευνοϊκού για την ανάπτυξη του κινήματος στην εξέλιξη του ακαδημαϊκού έτους 1972–1973.

(Κ.Β.)

«Φάγαμε πολύ ξύλο»

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ενθύμηση του Κώστα, η ένταση του ξυλοδαρμού αυξανόταν ανάλογα με την ένταση της κινητοποίησης, παρά τη διακηρυχθείσα φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος, με σκοπό την αύξηση του κόστους της κινητοποίησης. Το κόστος της κινητοποίησης εκτός από τη σωματική και ψυχολογική βία αυξήθηκε από μία συνήθη τακτική, την παραπομπή σε δίκη.

«Κρατηθήκαμε ένα εικοσιτετράωρο ακριβώς στην Ασφάλεια, φάγαμε ξανά πολύ ξύλο, ίσως περισσότερο από την προηγούμενη χρονιά αλλά αυτή τη φορά οδηγηθήκαμε στον εισαγγελέα ο οποίος μας απήγγειλε κατηγορία (στους 8 από τους 14 συνολικά συλληφθέντες) για απείθεια ενώπιον της αρχής και θα δικαζόμασταν.»

(Μ.Κ., μαρτυρία Κώστα)

Οι «επισκέψεις» που δυνάμωσαν τη μαχητικότητα

ΟΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΑΠΟ εδώ και στο εξής με την αστυνομία και τους φιλοκαθεστωτικούς φοιτητές καθίστανται σχεδόν καθημερινή υπόθεση. Οι επισκέψεις στα σπίτια των φοιτητών λειτούργησαν ως μπούμερανγκ για την Ασφάλεια καθώς δημιούργησαν ένα είδος ρουτίνας που τους άμβλυνε τελικά τον φόβο.

Η Τζόγια εξηγεί πώς αυτές οι «επισκέψεις» δυνάμωσαν τη μαχητικότητά της και την κινηματική της ενσυναίσθηση: «Τα ίδια τα βήματα που κάναμε μάς συνειδητοποιούσαν, τα ίδια τα βήματα που κάναμε. Η ίδια η αντίδραση που βρίσκαμε· από το να 'ρθει η χούντα –εμένα ερχόντουσαν συχνά πυκνά από ένα σημείο και πέρα... Όταν χτύπαγε οχτώ η ώρα το κουδούνι στο σπίτι μου –έμενα στην πλατεία Πυροσβεστείου, σε μια γκαρσονιέρα όλα τα χρόνια– όταν χτύπαγε λοιπόν εκείνη την ώρα γύρω στις οχτώ το κουδούνι, ήξερα ότι είναι η Ασφάλεια. Πολλές φορές. Την πρώτη φοβήθηκα, ξαφνιάστηκα, τους άνοιξα. Ήρθανε, ντύθηκα, με πήρανε. Τη δεύτερη, την τρίτη, κάθε φορά που άκουγα κουδούνι εκείνη την ώρα, άνοιγα, ντυνόμουνα, μέχρι να ανέβουν επάνω είχα ντυθεί. Αυτά αντί να με φοβίσουνε, με μπάζαν ακόμα πιο βαθιά μέσα στο κίνημα και με συνειδητοποιούσανε πιο πολύ.»

(Μ.Κ., μαρτυρία Τζόγιας)

«Είχαμε την αυταπάτη...»

ΚΑΠΟΙΟΙ ΕΙΧΑΝ ΠΙΣΤΕΨΕΙ ότι με συντονισμένες μορφές αγώνα μπορούσαν να εκλέξουν το διοικητικό συμβούλιο του συλλόγου. Ο ενοποιητικός ρόλος των εκλογών υπογραμμίζεται στη μαρτυρία της Τζόγιας και η λέξη «αυταπάτη» που χρησιμοποιεί είναι ενδεικτική της προσδοκίας που δημιουργεί η αίσθηση της διεκδίκησης:

«Και το φθινόπωρο του '72, αυτού του είδους οι επαφές (που) ξεκίνησαν από την άνοιξη ήταν χαλαρές. Το φθινόπωρο του '72 κάνει η χούντα φοιτητικές εκλογές. Αυτό ήταν το καθοριστικό γεγονός που συσπείρωσε πια όλες αυτές τις σκόρπιες παρέες με τις ανησυχίες τους, αυτές τις πρώτες ομάδες τελικά που κάπως αυθόρμητα κάπως βρεθήκαμε, συσπειρωθήκαμε γύρω από τις υποψηφιότητες δημοκρατικών φοιτητών. Είχαμε την αυταπάτη ακόμα ότι μπορούσαμε να πάρουμε τον φοιτητικό σύλλογο μέσα από εκλογές σε καιρό χούντας.»

(Μ.Κ., μαρτυρία Τζόγιας)

Η ρητορική δεινότητα του Ταγκαλάκη

Ο Λεωνίδας αυτές τις συλλογικές στιγμές τις θυμάται μέσα από το πλαίσιο της ασφυκτικής ατμόσφαιρας που επικρατούσε στο αμφιθέατρο και εξαίρει την τολμηρή στάση του συμφοιτητή του που για αυτόν αποτέλεσε ίνδαλμα ρητορικής ικανότητας. Στην περιγραφή του ο αγώνας είχε αποκτήσει σαφή προσανατολισμό.

Για τον Λεωνίδα ήταν ένας συλλογικός, αντιδικτατορικός, αντιφασιστικός αγώνας: «Η άλλη ήταν η μεγάλη συνέλευση, η δεκαεξάωρη, με τον Ταγκαλάκη μέσα, ο οποίος πραγματικά, τότε εγώ βρέθηκα –πώς να το πω– εκστασιασμένος μπροστά στη ρητορική του δεινότητα και ικανότητα να κρατήσει ένα αμφιθέατρο, πολύ δύσκολο αμφιθέατρο γιατί υπήρχε έντονος ο φόβος και δεν ξέραμε τι θα συμβεί την επόμενη μέρα, ποιους θα πιάσουν, πόσο θα κυνηγήσουν, πόσο θα χτυπήσουν, πραγματικά δεν ξέραμε, και ειλικρινά τον θαύμασα για τους τρομερούς χειρισμούς που έκανε το βράδυ και την τρομερή ρητορεία του. Πώς κατάφερε να μας εμψυχώσει για να μας δώσει δύναμη και για να μείνουμε μέσα αλλά και για να συνεχίσουμε τον αγώνα, τον αντιδικτατορικό, τον αντιφασιστικό αγώνα. Με όποιο τρόπο αποφασίζαμε κάθε φορά.»

(Μ.Κ., μαρτυρία Λεωνίδα)

Μάρτιος 1973:

Η κατάληψη της Λέσχης

Η κατάληψη της Φοιτητικής Λέσχης τον Μάρτιο του 1973 και η απόφαση για αποχή από τα μαθήματα που είχε ληφθεί στις αρχές του ίδιου μήνα, ήταν οι σημαντικότεροι σταθμοί για την Πάτρα πριν από τα γεγονότα του Νοεμβρίου. Η άρνηση της Διοίκησης του Πανεπιστημίου να παραχωρήσει το αμφιθέατρο για την πραγματοποίηση Γενικής Συνέλευσης, οδήγησε σε φοιτητική πορεία στους δρόμους της πόλης με κατάληξη την Φοιτητική Λέσχη (λειτουργούσε στη γωνία Πατρέως και Αλ. Υψηλάντου, στο σημερινό κτήριο της Εφορείας Αρχαιοτήτων). Ήταν η πρώτη μαζική αντιχουντική πορεία στους δρόμους της Πάτρας που διαλύθηκε βίαια από την Ασφάλεια και την Αστυνομία οδηγώντας σε μαζικούς ξυλοδαρμούς, συλλήψεις και παραπομπή οκτώ φοιτητών σε δίκη.

Στη δίκη για την κατάληψη

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΥΝΤΟΥΡΑΚΗ

«Τα φοιτητικά αιτήματα γνωστά, και ο φοιτητικός αγώνας δικαιωμένος ηθικά στη συνείδηση του κάθε εθνικά σκεπτόμενου Έλληνα. Σήμερα λοιπόν, κύριοι δικασταί, δικάζεται το φοιτητικό κίνημα στο πρόσωπο των οκτώ φοιτητών, υπό τη μορφή της απείθειας. Αγωνιστήκαμε για ελευθερίες και δικαιώματα.»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΟΓΙΑΤΖΗ

«Κύριε πρόεδρε, το γεγονός ότι βρίσκομαι κατηγορούμενος μπροστά σας αποτελεί για μένα ιδιότυπη έκπληξη. Λέω ιδιότυπη αντί να πω δυσάρεστη γιατί έχω εμπιστοσύνη στην ελληνική δικαιοσύνη και περιμένω να αθωωθώ. Και λέω έκπληξη γιατί παραπέμπομαι σε δίκη χωρίς να έχω κάνει τίποτα το αξιόποινο.»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΤΖΟΓΙΑΣ ΚΑΠΠΑΤΟΥ

«Θ' αρχίσω με μια πεποίθηση που μου γεννήθηκε τη μέρα που με έπιασαν στην Ασφάλεια και μου είπαν ότι θα με παραπέμψουν σε δίκη. Πίστευα και πιστεύω ότι δεν είχα διαπράξει κανένα ποινικό αδίκημα, αλλά ότι διώκομαι εξ αιτίας της φοιτητικής μου δράσης. Γιατί τόλμησα μέσα σε κλίμα φόβου να υψώσω τη φωνή μου μαζί με άλλους συναδέλφους, για μια ελεύθερη παιδεία, ένα ελεύθερο πανεπιστήμιο.»

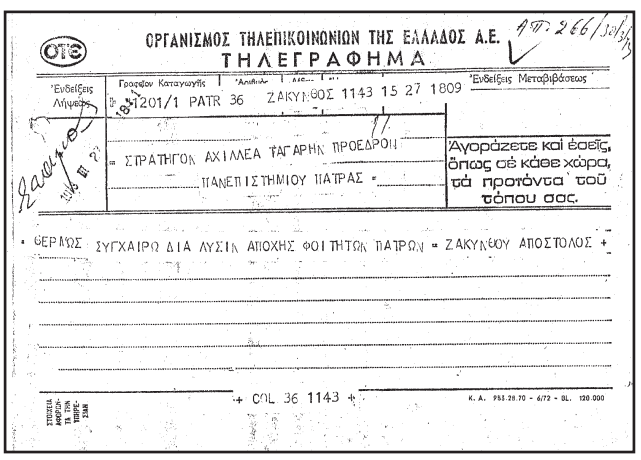
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΚΗ ΤΑΓΚΑΛΑΚΗ

«... Κάθε υποψήφιος του πανεπιστημίου έχει προπλάσει τη μελλοντική του ζωή σε ατμόσφαιρα ελευθερίας, κοινωνικής δουλειάς και πλατύτερης μόρφωσης. Μα δεν μπόρεσε κανένας μας να βρει κάτι από αυτά μέσα στα πανεπιστήμια. Οι δεσμεύσεις μέσα από αυστηρά πλαίσια των πανεπιστημιακών νόμων και τα διορισμένα διοικητικά συμβούλια μας στερούν κάθε τι που έχει σχέση με τα παραπάνω. Κάθε αντίδραση είναι από τα πρώτα καταδικασμένη.»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

«Κατηγορούμαι για απείθεια κατά της αρχής. Αποκρούω σαν αστήρικτη την κατηγορία αυτή. Και θα εξηγήσω τους λόγους: Η λέσχη είναι πανεπιστημιακός χώρος. Γιατί είναι χώρος, που ανήκει αποκλειστικά σε φοιτητές. Κατά συνέπεια μόνο η διοίκηση του πανεπιστημίου έχει την αρμοδιότητα, αν κρίνει σκόπιμο, να μας καλέσει να διαλυθούμε απ' τον χώρο αυτό. Ούτε όμως η εισαγγελική, ούτε η διοικητική μα ούτε κι η αστυνομική αρχή είναι διοίκηση του πανεπιστημίου. Κι' ούτε θέλουμε να είναι.»

(Κ.Β.)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε.
ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Ενδείξεις Λήψεως | Γραφείον Καταγωγής | Αριθμός | Λεξ. | Ενδείξεις Μεταβιβάσεως

Β 41201/1 PATR 36 ΖΑΚΥΝΘΟΣ 1143 15 27 1809

ΣΤΡΑΤΗΓΟΝ ΑΧΙΛΛΕΑ ΤΑΓΑΡΗΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΑΣ

Αγοράζετε καί έσείς, όπως σέ κάθε χώρα, τά προϊόντα τοῦ τόπου σας.

ΘΕΡΜΑΣ ΣΥΓΧΑΙΡΩ ΔΙΑ ΛΥΣΙΝ ΑΠΟΧΗΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ = ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ +

+ COL 36 1143 +

Συγχαρητήριο τηλεγράφημα που έλαβε ο πρόεδρος Τάγαρης από τον Μητροπολίτη Ζακύνθου για τη λύση της αποχής. Πηγή: Προσωπικό Αρχείο Γεωργίου Κατσιγιάννη

«Θυμάμαι το τσεκούρι που έσπασε την πόρτα»

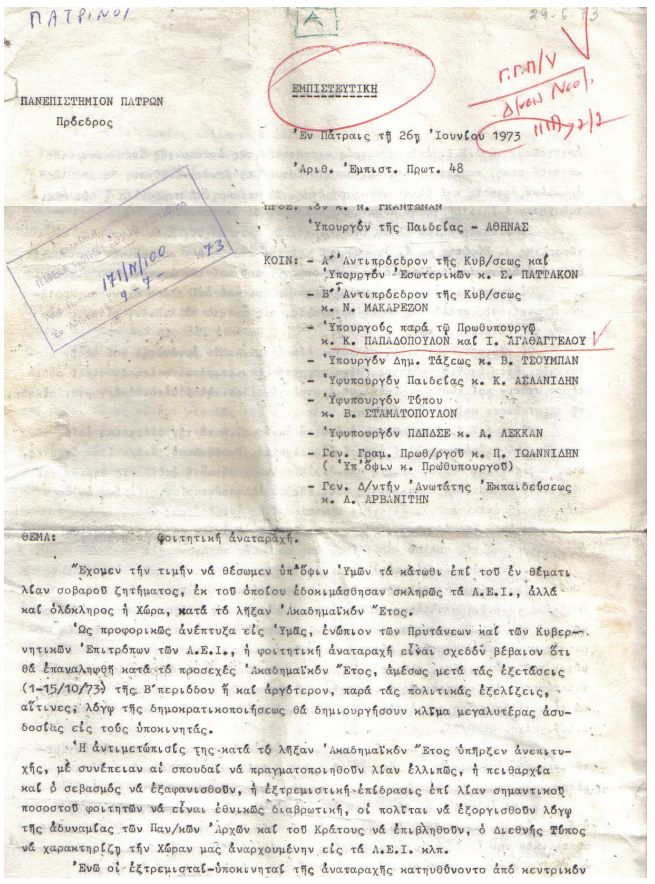
Στην ενθύμηση του Λεωνίδα για το γεγονός κυριαρχούν δύο στοιχεία. Ο ηρωισμός και η ψυχραιμία κάποιων από τους καταληψίες και ο αλτρουισμός για τον συμφοιτητή τους.

«Εεεε τέλος πάντων στη Λέσχη έτυχε να είμαι μέσα, θυμάμαι το τσεκούρι που έσπασε την πόρτα. Εμείς ήμασταν στρυμωγμένοι σε μια γωνία στη μισή αίθουσα της Λέσχης γιατί ήμασταν πολλοί μέσα. Θυμάμαι κάποια παιδιά που έδειξαν μία ψυχραιμία και έναν ηρωισμό τη στιγμή που μπήκανε μέσα οι αστυφύλακες, οι μπάτσοι. Θυμάμαι την εκκένωση, θυμάμαι προσπαθήσαμε να προστατέψουμε τον Γιώργο τον Νικολέρη να μην τον χτυπήσουνε γιατί είχε ένα πρόβλημα υγείας. Τέλος πάντων συνελήφθη ο Γιώργος (συγκίνηση).»

(Μ.Κ., μαρτυρία Λεωνίδα)

«Λαέ βαρούνε!»

Η συνέχιση της αποχής και η καθημερινή παρουσία των φοιτητών στην αυλή είχε αρχίσει να σπάει τα νεύρα των αρχών (Ασφάλεια, Περιφερειακή διοίκηση, Στρατηγός). Αποφάσισαν να δράσουν. Ο επικεφαλής της Περιφερειακής Διοίκησης Πάτρας ονόματι Λέκκας ήταν μέλος της ομάδας Παπαδόπουλου, της ΕΕΝΑ (Ενωση Ελλήνων Νέων Αξιωματικών) που έκανε το πραξικόπημα την 21/4/67. Την Παρασκευή 16 του Μάρτη έκλεισαν την κεντρική είσοδο του πανεπιστήμιου. Μια ανυπόγραφη ανακοίνωση έγραφε ότι επιτρέπεται η είσοδος μόνο σε φοιτητές που θέλουν να πάνε στα μαθήματα ή τα εργαστήρια. Μπροστά στο πανεπιστήμιο είχαν συγκεντρωθεί περί τους 200 φοιτητές και υπήρχε μεγάλη ένταση. Μετά από αντεγκλήσεις βρέθηκε μια λύση. Οι φοιτητές θα πήγαιναν στη λέσχη (ήταν κυρίως χώρος φαγητού) και μια αντιπροσωπεία τους, κάποιοι της επιτροπής θα συναντούσαν την ηγεσία του πανεπιστήμιου. Επρόκειτο για τον αντιπρόεδρο της διοικούσας επιτροπής, καθηγητή της Μηχανικής ονόματι Γούδα και τους δύο κοσμήτορες, Χριστοδούλου της ΦΜΣ και Γραμματικό της Πολυτεχνικής. Ο στρατηγός είχε μπει πια στο περιθώριο.

ΠΑΤΡΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΠΑΤΡΩΝ
Πρόεδρος

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΗ

Ἐν Πάτραις τῇ 26ῃ Ἰουνίου 1973

Ἀριθ. Ἐμπιστ. Πρωτ. 48

Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας - ΑΘΗΝΑΣ

ΚΟΙΝ: - Α' Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβ/σεως καί Ὑπουργὸν Ἐσωτερικῶν κ. Σ. ΠΑΤΡΑΚΟΝ
- Β' Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβ/σεως κ. Ν. ΜΑΚΑΡΕΖΟΝ
- Ὑπουργοὺς παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ κ. Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΝ καί Ι. ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΥ
- Ὑπουργὸν Δημ. Τάξεως κ. Β. ΤΣΟΥΜΠΑΝ
- Ὑφυπουργὸν Παιδείας κ. Κ. ΑΣΛΑΝΙΔΗΝ
- Ὑφυπουργὸν Τύπου κ. Β. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΝ
- Ὑφυπουργὸν ΠΑΠΔΕΕ κ. Α. ΛΕΚΚΑΝ
- Γεν. Γραμ. Πρωθ/γοῦ κ. Π. ΙΩΑΝΝΙΔΗΝ (Ὑπ' ὄψιν κ. Πρωθυπουργοῦ)
- Γεν. Δ/ντὴν Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως κ. Α. ΑΡΒΑΝΙΤΗΝ

ΘΕΜΑ: Φοιτητικὴ Ἀναταραχή.

"Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ θέσωμεν ὑπ' ὄψιν Ὑμῶν τὰ κάτωθι ἐπὶ τοῦ ἐν θέματι λίαν σοβαροῦ ζητήματος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐδοκιμάσθησαν σκληρῶς τὰ Α.Ε.Ι., ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρος ἡ Χώρα, κατὰ τὸ λῆξαν Ἀκαδημαϊκὸν "Ετος.

Ὡς προφορικῶς ἀνέπτυξα εἰς Ὑμᾶς, ἐνώπιον τῶν Πρυτάνεων καὶ τῶν Κυβερνητικῶν Ἐπιτρόπων τῶν Α.Ε.Ι., ἡ φοιτητικὴ ἀναταραχὴ εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι θὰ ἐπαναληφθῇ κατὰ τὸ προσεχὲς Ἀκαδημαϊκὸν "Ετος, ἀμέσως μετὰ τὰς ἐξετάσεις (1-15/10/73) τῆς Β' περιόδου ἢ καὶ ἀργότερον, παρὰ τὰς πολυτιμὰς ἐξελίξεις, αἵτινες, λόγῳ τῆς δημοκρατικοποιήσεως θὰ δημιουργήσουν κλῖμα μεγαλυτέρας ἀσυδοσίας εἰς τοὺς ὑποκινητάς.

Ἡ ἀντιμετώπισίς της κατὰ τὸ λῆξαν Ἀκαδημαϊκὸν "Ετος ὑπῆρξεν ἀνεκτυχής, μὲ συνέπειαν αἱ σπουδαὶ νὰ πραγματοποιηθοῦν λίαν ἐλλιπῶς, ἡ πειθαρχία καὶ ὁ σεβασμὸς νὰ ἐξασνισθοῦν, ἡ ἐξτρεμιστικὴ ἐπίδρασις ἐπὶ λίαν σημαντικοῦ ποσοστοῦ φοιτητῶν νὰ εἶναι ἐθνικῶς διαβρωτική, οἱ πολῖται νὰ ἐξοργισθοῦν λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῶν Παν/μίων Ἀρχῶν καὶ τοῦ Κράτους νὰ ἐπιβληθοῦν, ὁ Διεθνὴς Τύπος νὰ χαρακτηρίζῃ τὴν Χώραν μας ἀναρχουμένην εἰς τὰ Α.Ε.Ι. κλπ.

Ἐνῶ οἱ ἐξτρεμισταὶ-ὑποκινηταὶ τῆς ἀναταραχῆς κατηυθύνοντο ἀπὸ κεντρικὸν

«Η φοιτητική αναταραχή είναι σχεδόν βέβαιον ότι θα επαναληφθή...». Η αρχή της τετρασέλιδης αναφοράς του προέδρου του Πανεπιστημίου Αχιλλέα Τάγαρη στις 16/6/1973 προς το καθεστώς της Χούντας. Πηγή: αρχείο Κώστα Βογιατζή

Από την επιτροπή πήγαμε στη συνάντηση ο Αντώνης Τσουρινάκης, ο Γιάννης Πουντουράκης, η Τζόγια Καππάτου και εγώ. Μπήκαμε στο κτίριο για τη συνάντηση και οι φοιτητές ξεκίνησαν για τη λέσχη. Επρόκειτο για την πρώτη διαδήλωση. Τραγουδούσαν «Πότε θα κάνει ξαστεριά». Η συζήτηση με τους καθηγητές δεν είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Ο Γούδας ήταν διπλωμάτης, ο Γραμματικός κακός απέναντι μας και ο Χριστοδούλου ο σχετικά φιλικότερος. Από μας ο Αντώνης εμφάνιζε μια κάποια επιθετικότητα, η Τζόγια αυθορμητισμό, ο Γιάννης κάπως βαρύς και εγώ διπλωματικός-επιφυλακτικός. Και ξαφνικά χτύπησε το τηλέφωνο. Στη λέσχη υπήρχαν επεισόδια. Οι μπάτσοι είχαν σπάσει την πόρτα της λέσχης, όταν οι φοιτητές δεν τους άφηναν να μπουν και είχαν κάνει συλλήψεις. Η συζήτηση διακόπηκε. Φύγαμε τρέχοντας για τη λέσχη. Μόλις φτάσαμε ένας από τα βασικά στελέχη της Ασφάλειας ο Λάγιος με άρπαξε και με πέταξε μέσα σε ένα περιπολικό φωνάζοντας «Βογιατζή μου ήθελες προεδρολίκια». Εννοούσε προφανώς την πρόσφατη εκλογή μου στην επιτροπή. Ένα παιδί με λίγο βαριά προφορά, έβγαλε το κεφάλι του από το περιπολικό και απευθυνόμενο στους περαστικούς φώναξε: «Λαέ βαρούνε!». Ήταν ο Κώστας Ευαγγελάκος.

Μας μετέφεραν στην Ασφάλεια. Είχαμε συλληφθεί 14 φοιτητές. Όταν οι μπάτσοι εισέβαλαν στη λέσχη έπιασαν πρώτο τον Δημήτρη Δημητριάδη. Είναι άνθρωπος χαμηλών τόνων, δεν ήταν γνωστός στους φοιτητές και το γεγονός έκανε εντύπωση. Ήταν όμως γνωστός στην Ασφάλεια. Όλες οι συλλήψεις ήταν επιλεκτικές. Έπιαναν απλά στελέχη του κινήματος. Τι είχε προηγηθεί; Όταν οι φοιτητές κλείστηκαν στη λέσχη κατέφτασε αστυνομία. Οι φοιτητές έκλεισαν την πόρτα, εμποδίζοντας την είσοδο των αστυνομικών. Οι αστυνομικοί έσπασαν την πόρτα με τσεκούρια και άρχισαν τις συλλήψεις. Υποτίθεται ότι οι φοιτητές διέπραξαν το αδίκημα της απείθειας αρνούμενοι την είσοδο των αστυνομικών. όμως, όπως θα δηλωθεί αργότερα στη σχετική δίκη, η λέσχη ήταν Πανεπιστημιακό Άσυλο. Η κατάθεση του μάρτυρα υπεράσπισης, καθηγητή Γούδα υπήρξε σαφέστατη.

(Κ.Β.)

Ἀντιχουντικές ἐκδηλώσεις στήν Πάτρα

Τό γαλλικό πρακτορεῖο μετέδωσε ὅτι, κατά πληροφορίες ἀπό τήν Πάτρα, ἄγνωστοι κατέστρεψαν τίς προπαγανδιστικές πινακίδες τῆς χούντας πού εἶχαν τήν εἰκόνα τοῦ ἀναγεννώμενου φοίνικος μέ τόν στρατιώτη καί τό σύνθημα «Ζήτω ἡ 21η Ἀπριλίου».

Στίς πινακίδες οἱ πατριῶτες ἔγραψαν «Κάτω ἡ χούντα» καί ἔσβησαν τό 2 ἀπό τό 21η Ἀπριλίου. Ἔτσι ἔμεινε τό σύνθημα «Ζήτω ἡ 1η Ἀπριλίου»!

ΑΡΙΣΤΕΡΑ - ΔΕΞΙΑ: «Ζήτω η 1η Απριλίου»: Αντιχουντικές εκδηλώσεις στην Πάτρα, τον Ιούνιο του 1973. Πηγή: Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, Εφημερίδα «Ελεύθερη Ελλάδα» 21/6/1973

ΑΠΟ ΤΟΝ εορτασμό της 5ης επετείου της 21ης Απριλίου στην Πάτρα. Επίσημοι και στρατιωτικές αρχές στη Μαιζώνος, 21/4/1971. Πηγή: http://www.paliapatra.gr/picture.php?/486/categories

ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΑ ΖΗΤΟΥΝ ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ ΕΚΛΟΓΑΣ

ΑΘΗΝΑΙ.—

Τήν ἄμεσον σύγκλησιν γενικῆς συνελεύσεως τοῦ συλλόγου φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν «Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας», πρός διενέργειαν ἐκλογῶν, ὥστε ἡ αἱρετή διοίκησις τοῦ συλλόγου τῶν φοιτητῶν νά πραγματοποιήσῃ τούς σκοπούς αὐτοῦ, ζητοῦν 161 σπουδασταί — μέλη τοῦ ὡς ἄνω φοιτητικοῦ Σωματείου δι' ἐξωδίκου προσκλήσεως καί διαμαρτυρίας, τήν ὁποίαν ἐπέδωσαν ἀρμοδίως διά δικαστικοῦ κλητῆρος.

Οἱ 161 φοιτηταί τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν:

— Διαμαρτύρονται διότι ἡ ἐλλειψις αἱρετῆς διοικήσεως εἰς τόν σύλλογόν των ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νά καταρακώνεται τό ἠθικόν κῦρος τοῦ συλλόγου, τοῦ ὁποίου μέλη εἶναι οἱ μέλλοντες ἐπιστήμονες καί κοινωνικοί λειτουργοί τῆς χώρας.

— Ὑπογραμμίζουν ὅτι τά ζωτικῆς σημασίας καί ἄκρως ἐπείγοντα προβλήματα πού ἀπασχολοῦν τούς σπουδαστάς τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν, ὡς εἶναι π. χ. ἡ μεταφορά μαθήματος, τά προγράμματα σπουδῶν, τό ὡρολόγιον πρόγραμμα, ἡ συμπλήρωσις κενῶν ἑδρῶν καί θέσεων, τά ἐλλείποντα συγγράμματα, ἡ κατάργησις τῶν ὑπογραφῶν, ἡ κατοχύρωσις τῆς βαθμολογίας κ.λ.π. οὐδέλως λύονται ἐρήμην τῶν φοιτητῶν.

ΕΞΩΔΙΚΟΣ πρόσκληση και διαμαρτυρία 161 φοιτητών για την έλλειψη αιρετής διοίκησης στον σύλλογο. Πηγή: Εφημερίδα «Ταχυδρόμος – Αίγυπτος», Αρ. Φύλλου: 124, 8/5/1972

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ παρέα σε εκδρομή μετά την αποχή. Πηγή: Αρχείο Κώστα Βογιατζή

ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

Μάρτυρες λέγουν: Μᾶς μετεχειρίζοντο σάν ζῶα. Μαρτύριο τῆς ἁλυσίδας μέ ἐνδιάμεσο τροχάλο. Γιά νά γλυτώσουν ἔκαναν καί ψευδεῖς ὁμολογίες.

ΒΑΝΔΥΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΙΣ ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ

τήν χθεσινήν δεύτερη της δίκης των 17 αστυ- των Πατρῶν, πρῶτος ε- ὁ μάρτυς Νικ. Μάλης

— κατέθεσε — θρουσεύσεις 1974 ἀπό χλιάδα καί ἄλλους. Στήν ας μέ ρωτοῦσαν γιά τήν ΕΦΕΕ, ποιός μέ μύη- εἶχαν μέλη, ποι- ποιες προκηρύξεις. Τό ἱ- τῆς συλλήψεώς μου ἰλιον στό μαρτύριο τῆς ς. Δέν θυμᾶμαι τά πρό ης τά ξανάδα. Ἕνας ταῖος τό κεφάλι, ἄλλος ς καί ἄλλος μέ κτυπο- ἐκεῖ στίς πτπαῖδες.

φαντῆς λέγεται Τζανῆς).

ΠΡ. Ὁ Σιφαντος ἐδωκε ἐντολές ἡ σᾶς κτύπησε καί αὐτός;

ΜΑΡ. Ὡρισμένες στιγμές μέ κτυπούσε καί αὐτός. Ἐπίσης ὅταν ἤμουν ὄρθιος μέ κτύπησε στά χέρια καί στά πόδια.

ΠΡ. Γιατί σᾶς κτυποῦσαν; Τί ἤθελαν νά μάθουν;

ΜΑΡ. Μέ ρωτοῦσαν γιά τίς φοιτητικές ὀργανώσεις, γιατί θέλαμε ν' ἀναβληθῇ ἡ τρίτη ἐξεταστική περίοδος κλπ.

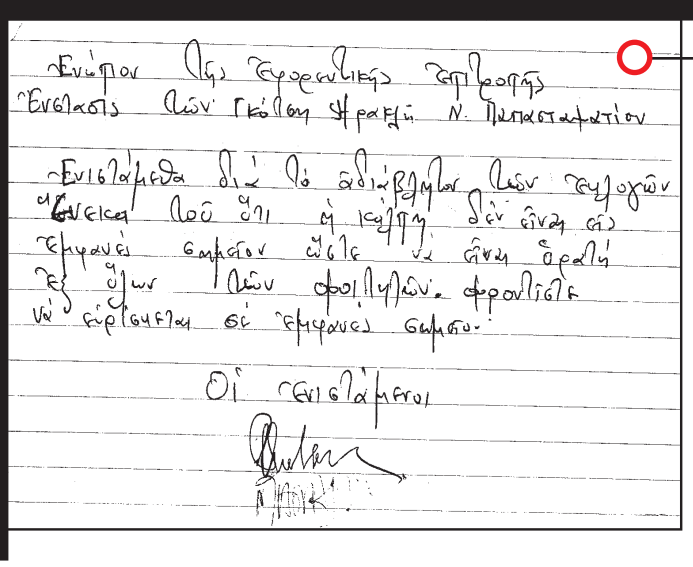
ΠΡ. Ἐκρατήθητε ἀπό 6 ἕως 22 Δεκεμβρίου. Στήν κατάθεσή σας ὅμως εἴπατε 6 ἕως 22 Νοεμβρίου. Πῶς τό ἐξηγεῖτε;

ΜΑΡ. Σύγχυσις ἔγινε. Ἐάν ἤμουν κρατούμενος τόν Νόεμ-

Οἱ κατηγορούμενοι 17 ἀστυνομικοί. Ἐπάνω σειρά, ἀπό ἀριστερά: Ἀδαμόπουλος, Σύφαντ.ς, Λάγιος, Πολύζος καί Παπαδόπουλος. Μέση σειρά: Μούζουλας, Πισπιρίγγος, Ὑφαντής Γιαννακάκης, Τζανῆς καί Παπανδρέου. Κάτω σειρά: Μητσιόπουλος, Δαρζάνος, Σικελιανός, Ντότσικας, Κωστόπουλος, Κοτρώνης

Η ΔΙΚΗ των 17 κατηγορούμενων αστυνομικών για τους βασανισμούς των φοιτητών διεξήχθη στο Τριμελές Πλημμελειοδικείο της Πάτρας, στις 30/10/1975. Πηγή: Εφημερίδα «Ημέρα» 01/11/1975

Ενώπιον της Εφορευτικής Επιτροπής Ενόπλων Δυνάμεων Ν. Παπαστεφανίου

Ενιαλάμβανα διά τό αδιάβλητον των εκλογών αύτη τήν ημέραν δέν είναι εις εφαρμογή εκλογών ώστε να είναι θεμιτή η ύπαρξις των φοιτητών. φρουρίσεις να επιτρέπεται εις εφαρμογή εκλογών.

Οι Ενιαλάμενοι

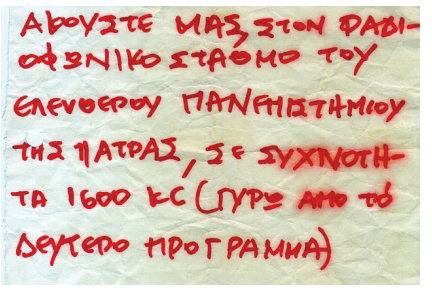
ΕΝΣΤΑΣΗ των Γκότση και Παπαναστασίου ενώπιον της εφορευτικής επιτροπής για το αδιάβλητο των εκλογών. Πηγή: Προσωπικό Αρχείο Αλέξη Αλετρά

ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ 14 Νοεμβρίου έχει προγραμματιστεί η συζήτηση με θέμα την κοινωνικοπολιτική θέση του φοιτητή κατά τη διάρκεια της οποίας φτάνει η είδηση της κατάληψης του Πολυτεχνείου Αθηνών. Ο Κώστας, συντονιστής τότε της συζήτησης, θυμάται: «Συνέπεσε να προσδιοριστεί αυτή η εκδήλωση Τετάρτη 14 Νοέμβρη χωρίς να ξέρουμε τι θα γινόταν στην Αθήνα που άρχισε το Πολυτεχνείο. Και επειδή ήμουνα ο πρόεδρος της τελευταίας συνέλευσης, είχα και ένα ρόλο να διευθύνω αυτή τη συζήτηση όπου, πράγματι, για πολλή ώρα σηκώνονταν φοιτητές από τους λίγους που είχαν καταφέρει και είχαν βρει και διαβάσει κάτι και έκαναν πολύ ενδιαφέρουσες ομιλίες με αποκορύφωμα ένα συνάδελφο του μαθηματικού ο οποίος μας είπε περίπου όλο το έργο για την καταγωγή κράτους, ατομικής ιδιοκτησίας και οικογένειας του Ένγκελς.»

(Μ.Κ., μαρτυρία Κώστα)

Συνθήματα από τα μπαλκόνια με την έναρξη της κατάληψης. Πηγή: afkp.upatras.gr

Χειρόγραφο φέιγ βολάν για τη λειτουργία ραδιοφωνικού σταθμού. Πηγή: afkp.upatras.gr

Νέες διαδηλώσεις σε Αθήνα και Πάτρα, Απρίλιος 1973. Πηγή: Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας, Εφημερίδα «Ελεύθερη Ελλάδα» 19/4/1973

ΑΝΤΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΤΟ παράδειγμα του Μετσόβιου, η συνθηματολογία που υιοθέτησαν οι φοιτητές των Πατρών χαρακτηρίζεται από μία πολυφωνία που περιλάμβανε αιτήματα διαφορετικών πολιτικών αποχρώσεων (από το κέντρο μέχρι την άκρα Αριστερά), χρονικών και χωρικών συνδέσεων (από τη γενιά των Λαμπράκηδων μέχρι την Χιλή του Αλιέντε) και συγκλίσεων (Εργάτες–Φοιτητές). Ουσιαστικά συγκροτούσαν ένα πολύχρωμα τοπίο ελεύθερης έκφρασης που στη βάση του περιέκλειε μία σταθερά: Την ανατροπή της χούντας και την πεποίθηση ότι θα ερχόταν ένα καλύτερο αύριο. Η άποψη της Άννας που εκφράζεται ακόμα και σήμερα με ρομαντισμό, συνηγορεί σε αυτήν την οπτική της σύνδεσης του οράματος της ευρύτερης πολιτικής αλλαγής με τον επανακαθορισμό των σχέσεων:
«Καταρχήν ήταν ο κίνδυνος ορατός. Ξέραμε τι πολεμούσαμε. Εμείς πολεμούσαμε μία χούντα. Πολεμούσαμε να έχουμε την ελευθερία, να έχουμε το άπιαστο όνειρο που ήταν οι ιδανικές σχέσεις, που ερχότανε μετά.»

(Μ.Κ.)

«ΤΩΡΑ ΑΠΟ ΑΥΤΟΥΣ που συμμετείχανε λίγοι ήταν οργανωμένοι, όπως κατάλαβα εκ των υστέρων. Δηλαδή και στον "Ρήγα Φεραίο", στην ΚΝΕ δεν νομίζω ότι ήταν κάποιος· όσοι πήγαν, πήγαν μετά. Δεν υπήρχε κεντρική (γραμμή), δηλαδή σας λέω περισσότερο ήτανε ένας κεντρικός συντονισμός του τι θα κάνουμε, πώς θα κάνουμε κ.λπ. και τα υπόλοιπα επαφίονταν στο πλήθος. Και στα συνθήματα, ποτέ δεν ήρθε κάποιος να πει συνθήματα, ό,τι μας κατέβαινε γράφαμε και τα πετάγαμε από κάτω. Εγώ όταν έγραφα στον τοίχο ας πούμε ό,τι μου κατέβαινε, έγραφα εκείνη την ώρα με το συναίσθημα που είχα διαμορφώσει τέλος πάντων. Πέρασε ο Ταγκαλάκης κάποια στιγμή ας πούμε, με έβλεπε εκεί πέρα που έγραφα, και τι μου είπε: "Γράψε", λέει, "Η φαντασία ανήκει στην εξουσία", κάτι περίεργα τέτοια. Σας λέω γράφαμε ό,τι μας κατέβαινε εκείνη την ώρα, και σε αυτά που πετάγαμε, υπήρχε ένας αυθορμητισμός, δεν υπήρχε κάποιος κεντρικός σχεδιασμός. Απλώς η συντονιστική επιτροπή έκανε κάποια γενικά πράγματα και από εκεί και πέρα ο καθένας αυτοσχεδίαζε. Το στοιχείο του αυθορμητισμού μπορώ να πω ότι ήταν έντονο πάρα πολύ. Πιθανώς κάποιοι που ήταν από τότε οργανωμένοι σε κάποιες νεολαίες να συμμετείχαν, να προσπάθησαν να δώσουν το στίγμα τους, αλλά χωρίς να γίνεται αυτό φανερό.»

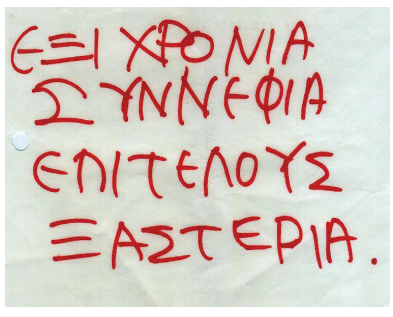
(Μ.Κ., μαρτυρία Αλέξη)

Το τριήμερο που έμεινε στην ιστορία

Το τριήμερο 15-17 Νοεμβρίου 1973 η εξέγερση του Πολυτεχνείου στην Αθήνα έμεινε στην ιστορία κι ήταν λογικό να επισκιάσει τις φοιτητικές εκδηλώσεις αντίστασης ανά την Ελλάδα. Στην Πάτρα, τη Θεσσαλονίκη και τα Ιωάννινα (τις μόνες πόλεις όπου λειτουργούσαν τότε ελληνικά πανεπιστήμια) οι φοιτητές είχαν ανοιχτό δίαυλο με τους συναδέλφους τους στην Αθήνα, όμως λειτούργησαν και αυτόνομα σε πολύ μεγάλο βαθμό. Με επίκεντρο την κατάληψη του «Παραρτήματος» της οδού Κορίνθου, τα γεγονότα έμειναν στη μνήμη των πρωταγωνιστών της εποχής και οι διηγήσεις τους ζωντανεύουν εκτός των άλλων, το κλίμα της Πάτρας και της εποχής.

ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΥΣΗ του ηλίου, οι συγκεντρωμένοι στους εξώστες της ταράτσας φοιτητές φώναζαν συνθήματα: «Απεργία γενική», «Λαϊκό μέτωπο», «Σήκω γέρο να μας δεις», «Πίπης και CIA, απελπισία». Παράλληλα οι χειρόγραφες προκηρύξεις με αντιχουντικά συνθήματα: «Ήρθε η ώρα να πολεμήσουμε τους τυράννους, την άγρια εκμετάλλευση του ιδρώτα μας», «Συμπαρασταθείτε στον αγώνα χιλιάδων πολιτών και φοιτητών», «Πολεμήστε μαζί μας», αντιαμερικανικά όπως το «Έξω το αμερικάνικο κεφάλαιο και οι λακέδες του» και τα αντικαπιταλιστικά «Λαέ όχι στο κεφάλαιο, όχι στα μονοπώλια, όχι στις χούντες που τα στηρίζουν. Ενώσου μαζί μας στις 2 στο πανεπιστήμιο» ρίχνονταν από τα μπαλκόνια με αποδέκτες τους συγκεντρωμένους πολίτες έξω από το Παράρτημα.

(Μ.Κ.)

Χειρόγραφο σύνθημα των φοιτητών που ρίχτηκε έξω από το Παράρτημα στις 17/11/73. Πηγή: afkp.upatras.gr

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ μας από το πανεπιστήμιο καμιά 40ριά παιδιά μεταξύ των οποίων και οι καμιά 10ριά γνωστοί βασικοί κάναμε μια κουβέντα στο καφενείο του σιδηροδρομικού σταθμού της Πάτρας (το καφενείο αυτό διανυκτέρευε από χρόνια και ήταν κλασικό στέκι νυχτερινών και όχι μόνο, συναντήσεων). Θα οργανώναμε συνέλευση την άλλη μέρα και για τον σκοπό αυτό δόθηκε ένα ραντεβού για καμιά 50ριά άτομα την άλλη μέρα το μεσημέρι στον σταθμό απ' όπου θα βαδίζαμε προς το πανεπιστήμιο. Την άλλη μέρα όταν οι 50 και περισσότεροι φτάσαμε στο πανεπιστήμιο είχαμε γίνει η μαγιά (μαζί με τις διάφορες ενημερώσεις που είχαν προηγηθεί) για να σχηματιστεί συνέλευση με περισσότερα από 500 άτομα. Η συνέλευση έγινε στην αυλή από το κτίριο του Παραρτήματος. Τραβήξαμε ένα μεγάλο τραπέζι από μια αίθουσα του ισογείου και ανέβηκα επάνω. Δεν είχαμε χρόνο για χάσιμο με εκλογή προεδρείου κλπ. Θα προήδρευα εγώ. Πριν ανέβω είχα μια σύντομη συζήτηση με ένα παιδί της στενότερης παρέας μας τον Βασίλη Μιχολό. Του είπα: «Τι λες, να την κάνουμε;», μου λέει: «Να την κάνουμε», τον ξαναρωτάω: «Κι αν αποτύχει;», απάντησε: «Ας την κάνουμε κι ας αποτύχει». Τον είχα ρωτήσει γιατί τον θεωρούσα από τους διστακτικούς. Η συζήτηση που ακολούθησε ήταν τρομερά σύντομη. Έβαλα σε ψηφοφορία την πρόταση: «Ακολουθώντας την πορεία αγώνα που χάραξαν οι συνάδελφοί μας της Αθήνας θα παραμείνουμε μέχρι την Παρασκευή το πρωί στο πανεπιστήμιο. Ύστερα θα αποφασίσουμε για την παραπέρα στάση μας». Η πρόταση ήταν των Κ. Βογιατζή, Ν. Ηλιόπουλου και Β. Μιχολού. Την ψήφισε όλη η συνέλευση. Είπα ότι πρέπει να εκλέξουμε μια επιτροπή. Έγινε δεκτό. Ρώτησα από πόσους να αποτελείται. Προτάθηκε 10μελής. Ζήτησα να προταθούν ονόματα. Προτάθηκαν 12. Είπα να ψηφίσουμε για να εκλεγούν οι 10. Κάποιος φώναξε. Ας είναι 12μελης (η επιτροπή). Η συνέλευση το δέχτηκε. Ονομάστηκε Επιτροπή Κατάληψης. Μετά που ξαναμετρηθήκαμε μάλλον ήμασταν 13. Η συνέλευση είχε τελειώσει. Η κατάληψη άρχιζε.

(Κ.Β.)

17/11/1974: Πρώτη επέτειος της εξέγερσης του Πολυτεχνείου. Οι φοιτητές έχουν αναρτήσει πανό με τα ονόματα των αστυνομικών–βασανιστών των συμφοιτητών τους. Δ. Κοσμόπουλος, Πηγή: afkp.upatras.gr

«ΕΠΕΙΔΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ και κουλτούρα πάνε μαζί, το πρώτο βράδυ ανεβάστηκαν δύο αυτοσχέδια σκετς, με ηθοποιούς, μερικοί που είχαν και το ψώνιο της ηθοποιίας και κάποιος σκηνοθετούσε εκεί. Το ένα ήταν οι φοιτητές στον Τάγαρη, και το άλλο ήταν οι φοιτητές στην Ασφάλεια. Διακωμωδούσαμε αυτές τις καταστάσεις που ζούσαμε είτε στις επισκέψεις μας στον Τάγαρη, είτε με τους ασφαλίτες, και μετά συναυλία πάλι.»

(Μ.Κ., μαρτυρία Τζόγιας)

Από την πρώτη διαδήλωση μετά τη μεταπολίτευση. Μπλοκ της Πανσπουδαστικής, 11/9/1974, Πηγή: http://www.paliapatra.gr/picture.php?/489/categories

ΑΠΟ ΕΝΑ ΠΑΡΑΘΥΡΑΚΙ του πρώτου ορόφου είχα τη δυνατότητα να βλέπω το πλήθος που κόχλαζε. Η συγκέντρωση εκτείνονταν πέρα από τα σημεία που μπορούσα να δω. Τότε κάποιος είπε: «Να έρθει ένας της επιτροπής στην είσοδο». Εννοούσε κάποιος πλην των υπεύθυνων της εισόδου. Κατέβηκα στην είσοδο. Μέσα από το πλήθος κι αυτούς που στριμωχνόταν μπροστά στην πόρτα πετάχτηκε κάποιος και κραδαίνοντας μια πλαστική σακούλα γεμάτη χαρτονομίσματα και κέρματα, γύρισε προς το πλήθος και φώναξε: «Αυτά δεν είναι λεφτά, είναι σφαίρες». Γύρισε μετά και μου έδωσε τη σακούλα με το περιεχόμενό της που ήταν προϊόν εράνου για την ενίσχυση του αγώνα. Ανέβηκα στον τρίτο όροφο και παρέδωσα τη σακούλα στην επιτροπή διατροφής. Αργότερα έμαθα ότι ήταν 28000 δραχμές. Όταν διορίστηκα καθηγητής το 1981 ο μισθός μου ήταν 17000. Θα μπορούσαμε να γράψουμε πολλά για την ενίσχυση σε τρόφιμα που είχε έρθει στη διάρκεια της μέρας, κυρίως με πρωτοβουλία δημοκρατικών προσωπικοτήτων της πόλης.

(Κ.Β.)

Το τανκ είχε μπει στο Πολυτεχνείο

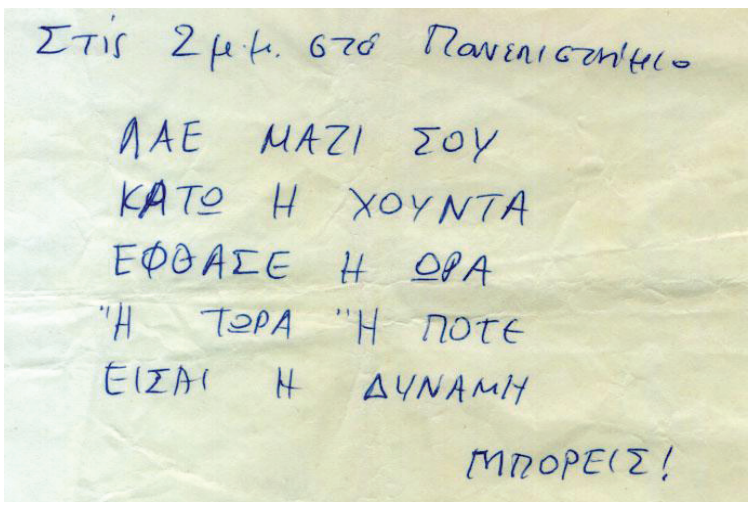
Ο ΥΠΝΟΣ ΜΟΥ κράτησε μόλις μία ώρα. Με το που με ξύπνησε ο Βασίλης τα γεγονότα άρχισαν να τρέχουν με ταχύτητα. Το τανκ είχε μπει στο Πολυτεχνείο. Τα παιδιά που ήταν στο γραφείο με τα τηλέφωνα μάθαιναν από την Αθήνα τα πάντα σε ζωντανή μετάδοση. Τηλεφωνούσαν σε φίλους τους στην Αθήνα και εκείνοι τους έβαζαν τον σταθμό του Πολυτεχνείου στο ακουστικό. Είχε έρθει στην κατάληψη ο Ασημάκης Φωτήλας πρώην βουλευτής Αχαΐας και αυτό προκάλεσε μια μίνι σύσκεψη της Επιτροπής Κατάληψης. Ο Ασημάκης Φωτήλας είχε πάρει μέρος στη διαδήλωση και κατόπιν είχε πάει με την παρέα του σε ταβέρνα για φαγητό. Αργά το βράδυ πέρασε από τον σιδηροδρομικό σταθμό (που πάντα ξενυχτούσε) για να πάρει τσιγάρα από το εκεί περίπτερο. Από τον περιπτερά έμαθε για το τανκ στο Πολυτεχνείο. Θεώρησε υποχρέωσή του να έρθει στην κατάληψη για να μας ενημερώσει. Δεν μπορούσε να ξέρει ότι ξέραμε. Ούτε εγώ ήξερα ότι μ' αυτόν τον αξιόλογο άνθρωπο θα μου πρόκυπτε μια πολύ καλή φιλική σχέση. Θα γράψω μία παράγραφο για τον άνθρωπο.

Στη μίνι σύσκεψη που κάναμε στην αίθουσα του ισογείου ήμασταν με το ζόρι 6 ή 7 μέλη της επιτροπής και ο Ασημάκης Φωτήλας. Ομόφωνη ήταν η απόφαση μας. Προσωπικά δεν είχα κανένα δισταγμό σχετικά με την τοποθέτηση μου. Αφού έπεσε το «Κάστρο του Πολυτεχνείου» στην Αθήνα το οποίο είχαμε δηλώσει ότι ακολουθούμε δεν είχε κανένα νόημα να εκθέσουμε σε κινδύνους ακόμα και αιματοχυσίας τις εκατοντάδες των φοιτητών που ήταν μέσα στη δική μας κατάληψη. Θα αποχωρούσαμε. Προσωπικά εγώ δεν σχημάτισα ποτέ γνώμη αν υπήρξε πιθανότητα να κινηθούν εναντίον μας τανκς από τη στρατιωτική βάση ΚΕΤΕΣ που υπήρχε στα περίχωρα της Πάτρας. Διάφοροι το ισχυρίζονται αλλά πιθανά να ήταν οι συνηθισμένες διαδόσεις της Ασφάλειας για εκφοβισμό. Πιο πιθανό θεωρώ αυτό που και ο φίλος μου Δημήτρης Δημητριάδης αντιλήφθηκε στην Κόρινθο που ήταν νεοσύλλεκτος. Την πιθανότητα δηλαδή να σταλεί στρατός από κει.
Σε κάθε περίπτωση οργανώσαμε την αποχώρηση των παιδιών πολύ–πολύ καλά. Τρεις–τρεις κατέβαιναν τις σκάλες και έβγαιναν από την κεντρική είσοδο. Την πίσω είσοδο είχαμε οχυρώσει έτσι που δεν μπορούσαμε ούτε εμείς να ανοίξουμε. Στεκόμουν λίγο μέσα από την κεντρική είσοδο και παρακολουθούσα την αποχώρηση, συνομιλώντας με άλλα παιδιά της επιτροπής. Παρότρυνα τα παιδιά που έφευγαν να παίρνουν και κανένα κουτί από τα γάλατα και τα άλλα τρόφιμα που ήταν στοιβαγμένα δίπλα στην είσοδο. Δεν είχαν όμως το μυαλό τους σ' αυτό.

Ούτε ξέρω πως γινόταν στους διάφορους ορόφους η διαδικασία του ξυπνήματος. Ούτε κατάλαβα πως πέρασε η ώρα της εκκένωσης και μείναμε οι τελευταίοι 10–15. Μέλη της επιτροπής και αλλά βασικά στελέχη. Έριξα μια ματιά έξω από την είσοδο. Φαινόταν περιπολικό σε απόσταση 50–60 μέτρων. Εμείς οι τελευταίοι δεν μπορούσαμε πια να φύγουμε από την κεντρική. Ίσως μάλιστα το ότι είχαν σταματήσει να φεύγουν οι τριάδες να είχε δημιουργήσει υποψίες στην Αστυνομία. Μέσα από το παραθυράκι μιας τουαλέτας στην πλάτη του Π, περάσαμε δίπλα σε ένα μαρμαράδικο και από τη μάντρα του, στην αυλή μιας μικρής μονοκατοικίας. Από την προς την αυλή πόρτα της μονοκατοικίας ξεκινούσε ένας μικρός διάδρομος του σπιτιού που στην άλλη του άκρη ήταν η πόρτα που έβγαζε στον δρόμο. Την οδό Αράτου. Η ηλικιωμένη γυναίκα που έμενε στο σπιτάκι έκπληκτη μας ρώτησε: «Παιδιά από 'δώ θα περάσει όλο το πανεπιστήμιο;» «Όχι κυρία καμιά δεκαριά είμαστε.»

(Κ.Β.)

Η περιπέτεια του ραδιοφωνικού σταθμού

Χειρόγραφο φέιγ βολάν από την κατάληψη του Παραρτήματος. Πηγή: afkp.upatras.gr

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗ το βράδυ είχαν τοποθετηθεί μεγάφωνα πάνω από την κεντρική είσοδο του κτιρίου και μετέδιδαν συνεχώς συνθήματα. Δεν θυμάμαι πότε άρχισε να λειτουργεί ο ραδιοφωνικός σταθμός της κατάληψης μας. Σίγουρα δούλευε την Παρασκευή. Ο Αντώνης Τσουρινάκης, ειδικός γαρ, έκανε καλή δουλειά παρά τις τεχνικές δυσκολίες που συνάντησε. Σημαντικά βοήθησε και ο Χρ. Λέφας. Το παιδί αυτό ήταν γιος καθηγητή της Πολυτεχνικής Σχολής του Π. Π. Αργότερα μάθαμε ότι ο σταθμός μας είχε ακουστεί στο Μεσολόγγι και το Αίγιο. Ήταν λεπτό το θέμα του τι θα μετέδιδε ο σταθμός. Αλλά με τον Αντώνη υπεύθυνο ήμουν ήσυχος.

(Κ.Β.)

ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΜΕΧΡΙ το απόγευμα της Παρασκευής έδειξε μεγάλη αυτοσυγκράτηση καθώς θεώρησε ότι μία πιθανή επέμβαση η οποία θα οδηγούσε σε αιματοχυσία θα έθετε σε κίνδυνο την ίδια του την ύπαρξη. Η παθητική στάση που είχε τηρήσει μέχρι τότε εγκαταλείφθηκε, και στην Αθήνα λίγο πριν τα μεσάνυχτα οι πρώτοι ελεύθεροι σκοπευτές άρχισαν να πυροβολούν από τις ταράτσες των γύρω πολυκατοικιών της Πατησίων. Στα πρώτα θύματα της ακραίας καταστολής ήταν και ο Πατρινός φοιτητής του Παντείου Γεώργιος Σαμούρης και το μέλος της πατραϊκής Αντι-ΕΦΕΕ Ιωάννης Μικρώνης. Λίγο αργότερα τα τεθωρακισμένα οχήματα άρχισαν να κατευθύνονται προς το Μετσόβιο. Η πληροφόρηση για την κατάσταση που διεξαγόταν στο Πολυτεχνείο ήταν άμεση. Ο Κώστας αφηγείται:
«Οι πρώτες πληροφορίες για καταστολή των κινητοποιήσεων στο Πολυτεχνείο φτάνουν στην Πάτρα. Όμως είχε συμβεί και κάτι άλλο: Ο γνωστός πρώην βουλευτής, μετά βουλευτής υφυπουργός κ.λπ. Ασημάκης Φωτήλας ο οποίος ήταν μες στο πλήθος που είχε η διαδήλωση, περνώντας τότε όπως συνηθιζόταν για να βρει τσιγάρα στον σιδηροδρομικό σταθμό άκουσε στο ραδιόφωνο ότι βγήκανε τα τανκς και θεώρησε υποχρέωσή του να έρθει να μας ειδοποιήσει. Εμείς όμως ήδη είχαμε ενημερωθεί γιατί μέσα στα πλαίσια της κατάληψης παρέλειψα να πω ότι υπήρχε επιτροπή για τα τηλέφωνα. Είχαν καταλάβει γραφεία και σήκωναν τηλέφωνα, οπότε ήταν εύκολο να πάρουμε φίλους στην Αθήνα και να ακούμε τον σταθμό του Πολυτεχνείου από το τηλέφωνο.»

(Μ.Κ., μαρτυρία Κώστα)

ΤΗΝ ΕΝΤΑΣΗ ΤΩΝ στιγμών που ακολούθησαν, μέχρι την εύρεση ενός προσωρινού καταφυγίου για τη νύχτα αποτυπώνει πολύ παραστατικά στη μαρτυρία της η Λένα:
«Είχα ένα φόβο, έλεγα "Τώρα να με πιάσουν". Πήγα στο σπίτι μου, έμενα Μακεδονίας, κοντά στον Άγιο Αλέξη. Ήταν αρκετός δρόμος και για τέτοιες συνθήκες μου φάνηκε πολύ.»

(Μ.Κ., μαρτυρία Λένας)

Πάνω-κάτω: Από την πρώτη διαδήλωση (οδός Κορίνθου που έγινε μετά την πτώση της χούντας (11/9/1974), ακριβώς ένα χρόνο από το πραξικόπημα στη Χιλή, για συμπαράσταση στην Κύπρο και τη Χιλή. Φωτ.: Π. Χολιαστός, Πηγή: http://www.paliapatra.gr)

Η τελευταία σύλληψη

ΣΤΙΣ 15 ΦΛΕΒΑΡΗ το απόγευμα η Ασφάλεια εξαπέλυσε ένα πογκρόμ 25 συλλήψεων αρχίζοντας από το σπίτι μου. Επρόκειτο να μείνω μέσα δύο μήνες.

Το φοιτητικό μας σπίτι, η πολυκατοικία Πιρέλλι ήταν στην αρχή του λόφου και από τον κεντρικό δρόμο την Κορίνθου ανεβαίναμε κάμποσα σκαλοπάτια για να βγούμε στην οδό Αλσυλλίου στις οποίας τον αριθμό 2 μέναμε. Για να πάει κανείς με το αυτοκίνητο εκεί έπρεπε να κάνει ένα κύκλο. Έτσι το βράδυ της 14 Φλεβάρη που η παρέα του Ασημάκη Φωτήλα με έφερε με το αυτοκίνητο μετά από μια συνηθισμένη μας ταβέρνα, δεν πέρασα από τα σκαλοπάτια όπου θα έβλεπα στημένους δύο ασφαλίτες που όμως είχε δει ο συγκάτοικος μου Φώτης Κονακλής.

Εκείνο το βράδυ κοιμήθηκα πολύ αργά και ξύπνησα περασμένες 14:00 το μεσημέρι. Όταν βγήκα για φαγητό ήξερα ότι είχα μια μικρή πιθανότητα να προλάβω ανοιχτό το εστιατόριο του Ματζέστικ. Προχώρησα στην Κορίνθου πηγαίνοντας προς το κέντρο. Σύντομα ανακάλυψα ότι με παρακολουθούσαν. Έστριψα στην Αγ. Νικολάου, κάθετη της Κορίνθου και έφτασα στο Ματζέστικ. Μόλις πήγα να μπω είδα τις καρέκλες πάνω στα τραπέζια και τα γκαρσόνια να σκουπίζουν. Είχα αργήσει. Βγήκα αμέσως έξω και η γρήγορη κίνησή μου ανάγκασε τον ασφαλίτη 40 μέτρα πιο πριν να κάνει ένα γύρω γύρω από τον εαυτό του αιφνιδιασμένος από την επιστροφή μου. Θυμήθηκα ένα φτωχικό λαϊκό μαγαζάκι κάπου ανάμεσα στο πανεπιστήμιο και το σπίτι μου. Εκεί ήμουν τυχερός. Παρήγγειλα φακές. Ενώ έτρωγα τις φακές μου ο μαγαζάτορας πηγαίνοντας προς την πόρτα μουρμούριζε: «Τι πάθανε πάλι σήμερα και πηγαινοέρχονται εδώ πέρα...». Δεν φανταζόταν ότι το αντικείμενο του ενδιαφέροντος τους ήταν ο μοναδικός του πελάτης που απολάμβανε τις φακές του. [...] Επέστρεψα στο σπίτι και σε λίγο χτύπησε το κουδούνι. Ήταν 4–5 και μου είπαν: «Κώστα θα έρθεις για λίγο στην Ασφάλεια». Το «λίγο» ήταν δύο μήνες. Ίσα που πρόλαβα να πάρω το σακάκι μου. Με πήγαν αρχικά στην Ασφάλεια και στη συνέχεια στο κρατητήριο ενός αστυνομικού τμήματος κοντά στην είσοδο της Πάτρας από τη μεριά της Αθήνας. Ήταν η τελευταία μου σύλληψη, η μεγαλύτερη σε διάρκεια και η μόνη στην οποία δεν με χτυπήσανε. Η σύλληψη αυτή ήταν συνέπεια μίας μεθόδου του καθεστώτος Ιωαννίδη σύμφωνα με την οποία έπιαναν τους πιο δραστήριους σε κάθε πανεπιστήμιο για να τους ακυρώνουν από όποια δραστηριοποίηση, αλλά και να τρομοκρατούν τους υπόλοιπους ταυτόχρονα. Έμεινα 3–4 μέρες στο αστυνομικό αυτό τμήμα πριν μεταφερθώ σε ένα άλλο.

(Κ.Β.)

Το τοπίο της επόμενης μέρας

Μετήχθησαν χθὲς εἰς Ἀθήνας οἱ συλληφθέντες εἰς Πάτρας 7 δικηγόροι καὶ 5 φοιτηταί

Μετήχθησαν περὶ τὴν 2αν μ. μ. χθὲς εἰς Ἀθήνας, προκειμένου νὰ παρουσιασθοῦν ἐνώπιον τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Ἐκτάκτου Στρατοδικείου οἱ δικηγόροι κ. κ. Γεώργ. Παπαγιαβῆς, Ἀσημ. Φωτήλας, Νικ. Ἀντωνόπουλος, Γεώργ. Κατσιγιάννης, Δ. Γεωργόπουλος, Γεωργ. Τσαφούλιας καὶ Βασ. Μπεκίρης.

Οὗτοι συνελήφθησαν εἰς Πάτρας τὴν μεσημβρίαν τοῦ Σαββάτου πρὸ τῆς ἐπεμβάσεως τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ τῆς ἀνατροπῆς τοῦ καθεστῶτος Παπαδοπούλου. Οἱ λόγοι τῆς συλλήψεώς των δὲν ἀνεκοινώθησαν, εἰκάζεται ὅμως ὅτι εἶναι σχετικοὶ μὲ τὰς φοιτητικὰς ταραχάς.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὑπὸ τῶν συλληφθέντων δικηγόρων, ὁ Δικηγορικὸς Σύλλογος Πατρῶν ἀπέστειλε πρὸς τὸν ὑπουργὸν Δικαιοσύνης κ. Στυλ. Τρανταφύλλου, τηλεγράφημα, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται γνωστὸν ὅτι τὸ παρελθὸν Σάββατον συνελήφθησαν ἑπτὰ συνάδελφοί —μέλη τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου. Διατυποῦται δὲ ἡ παράκλησις ὅπως οὗτοι, ἐπειδὴ εἶναι ἀθῶοι παρουσιασθοῦν τάχιστα ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου εἰσηγητοῦ καὶ ἀποδεικνυομένης τῆς βεβαίας ἀθωότητός των, ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι.

Ἐξ ἄλλου μετὰ τῶν ἑπτὰ δικηγόρων μετήχθησαν εἰς Ἀθήνας τέσσαρες φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν καὶ ἕνας ἐργαζόμενος συλληφθέντες μετ' ἄλλων— ποὺ ἀφέθησαν ἐν τῷ μεταξὺ ἐλεύθερο— εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τοῦ παραρτήματος τοῦ Ἱδρύματος τὴν προπαρελθοῦσαν ἑβδομάδα.

Πρόκειται διὰ τοὺς φοιτητὰς Κων. Βογιατζῆν, Ἀντ. Τσουρινάκην, Κων. Ἀναστασίου καὶ Βασ. Μιχολόν καὶ τὸν ἰδιωτικὸν ὑπάλληλον Ν. Κλαουδάτον.

ΤΑ ΑΙΜΑΤΗΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ του Πολυτεχνείου, η κήρυξη στρατιωτικού νόμου, οι συλλήψεις, οι φυλακίσεις, και τα βασανιστήρια διαμόρφωσαν ένα διαφορετικό τοπίο την επόμενη μέρα. Η χούντα στις σχετικές ανακοινώσεις της μιλούσε για μία αναίμακτη επιχείρηση [...] Αντίστοιχα για το Πανεπιστήμιο Πατρών, σε μια λεπτομερή επτασέλιδη αναφορά324 του, ο διοικητής του Α' Αστυνομικού τμήματος Αναστάσιος Σύφαντος καταγράφει όλο το χρονικό της φοιτητικής αναταραχής στο πανεπιστήμιο. [...] Σύμφωνα με το πόρισμα, την επομένη τη εξέγερσης είχαν συλληφθεί μόνο τέσσερεις φοιτητές και ένας οικοδόμος ενώ όλοι, συλληφθέντες και μη, παραπέμπονταν στο στρατοδικείο. [..] Τις επόμενες μέρες, τόσο τα μέλη της επιτροπή κατάληψης όσο και οι φοιτητές που συμμετείχαν σε αυτήν, κρύβονταν σε διάφορα σπίτια. Μερικοί έσπευσαν να φύγουν από την Πάτρα καθώς γίνονταν έφοδοι της Αστυνομίας στα σπίτια τους και ήδη πραγματοποιούνταν συλλήψεις.

(Μ.Κ.)

Στον Τύπο για τη μεταγωγή φοιτητών και δικηγόρων από Πάτρα σε Αθήνα. Πηγή: afkp.upatras.gr

Μια απρόσμενη υποστήριξη

Η ΤΖΟΓΙΑ η οποία θα πήγαινε με άλλη κλούβα στις γυναικείες φυλακές Κορυδαλλού θυμάται μία στιγμή που μεταφέρει στο σήμερα με αρκετή συγκίνηση. Περιγράφει ένα περιστατικό μιας απρόσμενης συμπαράστασης από τον φρουρό του στρατοδικείου:

«Και εκεί που με έχουνε απέξω και ετοιμάζουν να μπω στην κλούβα, γίνεται το εξής πράγμα. Όπου όσα χρόνια το λέω ανατριχιάζω. Είναι ο φρουρός στην πύλη του Ρουφ, φαντάρος, φυλάει την πύλη, ο οποίος βλέπει το σκηνικό ότι είναι μία κοπελίτσα και ετοιμάζονται να τη φορτώσουνε σε μία κλούβα μες στο Ρουφ και καταλαβαίνει. Σου λέει (...) και παρατάει τη σκοπιά, έρχεται μπροστά μου, χτυπάει προσοχή μπροστά μου, βγάζει ένα πακέτο τσιγάρα από την τσέπη του, μου το δίνει, ξαναχτυπάει προσοχή και πάει πάλι στη σκοπιά. Σου λέω ανατριχιάζω κάθε φορά που το σκέφτομαι, γιατί αυτός δεν ξέρω τι απέγινε, τον πήραν είδηση, δεν τον πήρανε...»

«... ΧΤΥΠΑΕΙ ΠΡΟΣΟΧΗ ΜΠΡΟΣΤΑ ΜΟΥ, ΒΓΑΖΕΙ ΕΝΑ ΠΑΚΕΤΟ ΤΣΙΓΑΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΣΕΠΗ ΤΟΥ...»

Η χούντα του Ιωαννίδη αναπόφευκτα οδήγησε το φοιτητικό κίνημα σε στασιμότητα. [...] Και στην Πάτρα οι συλλήψεις στελεχών της Πανσπουδαστικής λειτούργησαν ενισχυτικά στο κλίμα της τρομοκρατίας και στασιμότητας.

(Μ.Κ., μαρτυρία Τζόγιας)